

Πως να επικοινωνείτε και να εργάζεστε με παιδιά που υποβάλλονται σε εναλλακτικά της κράτησης μέτρα

Εκπαιδευτικό υλικό για τις τα εναλλακτικά
της κράτησης μέτρα για παιδιά πρόσφυγες

Αποτελούμενη από 60 επιφανείς δικαστές και δικηγόρους από όλες τις περιφέρειες του κόσμου, η Διεθνής Επιτροπή Νομικών προωθεί και προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσω του Κράτους Δικαίου, χρησιμοποιώντας τη νομική της τεχνογνωσία για την ανάπτυξη και την ενίσχυση των εθνικών και διεθνών συστημάτων δικαιοσύνης. Το ICJ, ιδρύθηκε το 1952 και δραστηριοποιείται και στις πέντε ηπείρους, στοχεύει: στην εξασφάλιση της προοδευτικής ανάπτυξης και της αποτελεσματικής εφαρμογής των διεθνών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου· στη διασφάλιση της απόλαυσης των ατομικών, πολιτιστικών, οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων· στη διασφάλιση της διάκρισης των εξουσιών· στην ανεξαρτησία του δικαστικού και νομικού επαγγέλματος.

® **Πως να επικοινωνείτε και να εργάζεστε με παιδιά που υποβάλλονται σε εναλλακτικά της κράτησης μέτρα** - Εκπαιδευτικό υλικό για τις τα εναλλακτικά της κράτησης μέτρα για παιδιά πρόσφυγες

© Διεθνής Επιτροπή Νομικών, Απρίλιος 2022

Η Διεθνής Επιτροπή Νομικών επιτρέπει την ελεύθερη αναπαραγωγή αποσπασμάτων από οποιαδήποτε από τις δημοσιεύσεις της, υπό την προϋπόθεση ότι παρέχεται η δέουσα αναγνώριση και ότι ένα αντίγραφο της δημοσίευσης που φέρει το απόσπασμα αποστέλλεται στα κεντρικά της γραφεία στην ακόλουθη διεύθυνση:

International Commission of Jurists
Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1, Switzerland
t: +41 22 979 38 00
www.icj.org

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο για το Άσυλο, τη Μετανάστευση και την Ένταξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το περιεχόμενο του υλικού αντιπροσωπεύει τις απόψεις των συγγραφέων και συνιστά αποκλειστική ευθύνη τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη για τη χρήση που μπορεί να γίνει από τις πληροφορίες που περιέχονται στο υλικό.

Πως να επικοινωνείτε και να εργάζεστε με παιδιά που υποβάλλονται σε εναλλακτικά της κράτησης μέτρα

Εκπαιδευτικό υλικό για τις τα εναλλακτικά της
κράτησης μέτρα για παιδιά πρόσφυγες

International Commission of Jurists – European Institutions (ICJ-EI)
Hungarian Helsinki Committee (HHC)
Associazione per gli Studi Giuridici sull’Immigrazione (ASGI)
aditus Foundation (aditus)
Greek Council for Refugees (GCR)
Helsinki Foundation for Human Rights (HFHR)
Defence for Children International, Belgium (DCI)
Foundation for Access to Rights, Bulgaria (FAR)

Απρίλιος 2022

Πώς να επικοινωνείτε και να εργάζεστε με παιδιά που υποβάλλονται σε εναλλακτικά της κράτησης μέτρα

Έργο CADRE - Απρίλιος 2022

Πίνακας περιεχομένων

I. Γενικές Αρχές	6
II. Καθορισμός των στόχων της επικοινωνίας	6
III. Πώς να επικοινωνήσετε με ένα παιδί: πρακτικές συμβουλές και παραδείγματα	9
3.1. Εξασφάλιση της παρουσίας ενός αξιόπιστου διερμηνέα	11
3.2. Λάβετε υπόψη τον ρόλο του πολιτιστικού διαμεσολαβητή	11
3.3. Κάντε τις απαραίτητες προσαρμογές με βάση το φύλο του παιδιού	11
3.4. Χαρακτηριστικά των συνεντευξιαστών	12
3.5. Εναλλακτικές μέθοδοι επικοινωνίας και δημιουργικά εργαλεία επικοινωνίας	13
3.6. Επικοινωνία φιλική προς το παιδί: γλώσσα και μέθοδοι	13
3.7. Παράγοντες για περιβάλλον φιλικό προς το παιδί	19
3.8. Σεβασμός στην εμπιστευτικότητα	20
3.9. Ειδικές συμβουλές για δικηγόρους και δικαστές σχετικά με την ενημέρωση και την επικοινωνία με παιδί μετανάστη που εμπλέκεται σε δικαστική και διοικητική διαδικασία (αρχικά βήματα)	21

Αυτή η εκπαιδευτική ενότητα αποτελεί μέρος μιας σειράς εκπαιδευτικού υλικού που απευθύνεται στην προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών μεταναστών που υπόκεινται ή ενδέχεται να υπόκεινται σε μέτρα εναλλακτικά της κράτησης. Παρέχει έναν πρακτικό πόρο για τη συνοδεία της εκπαιδευτικής ενότητας III σχετικά με το δικαίωμα ακρόασης. Στόχος της είναι να βοηθήσει αστυνομικούς, κρατικές αρχές, διερμηνείς, κηδεμόνες, κοινωνικούς λειτουργούς, δικαστές, δικηγόρους, εθελοντές και άλλους σχετικά με τον καλύτερο τρόπο επικοινωνίας με τα παιδιά και ποια ηθικά ζητήματα ενδέχεται να διακυβεύονται.

I. Γενικές Αρχές

Τα παιδιά μετανάστες είναι πρώτα και κύρια παιδιά

Όταν οι επαγγελματίες (συμπεριλαμβανομένων εκπροσώπων κρατικών αρχών, δικηγόρων, κοινωνικών λειτουργών και κηδεμόνων) επικοινωνούν με παιδιά μετανάστες και πρόσφυγες θα πρέπει να τα θεωρούν πρώτα και κύρια ως παιδιά, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να διασφαλίζονται όλα τα δικαιώματα του παιδιού βάσει του διεθνούς δικαίου, ανεξάρτητα από το μεταναστευτικό τους καθεστώς.¹ Αυτά περιλαμβάνουν το δικαίωμα ακρόασης σύμφωνα με το άρθρο 12 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) (βλ. Εκπαιδευτική Ενότητα III και ενότητα 3 για το «μοντέλο συμμετοχής» παρακάτω).

Το συμφέρον του παιδιού

Η φιλική προς τα παιδιά πληροφόρηση και επικοινωνία αποτελεί ουσιαστικό συστατικό μιας προσέγγισης με γνώμονα «το συμφέρον του παιδιού» που πρέπει πάντα να ακολουθείται στις διαδικασίες που σχετίζονται με το παιδί. Σε όλες τις ενέργειες που αφορούν τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών μεταναστών, η αρχή του συμφέροντος του παιδιού πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα (άρθρο 3 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού - CRC). Το συμφέρον του παιδιού αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο των ουσιαστικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων του παιδιού και θεμελιώδη ερμηνευτική νομική αρχή.² Πρέπει να βασίζεται σε αξιολόγηση όλων των στοιχείων των συμφερόντων ενός παιδιού σε μια συγκεκριμένη κατάσταση.

Φιλική προς το παιδί επικοινωνία και ενεργή συμμετοχή

Η φιλική προς το παιδί επικοινωνία έχει αναγκαστικά αντίκτυπο στην ικανότητα των παιδιών να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες που τα επηρεάζουν, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών για εναλλακτικές λύσεις αντί της κράτησης στο πλαίσιο της μετανάστευσης. Η αξιολόγηση και ο προσδιορισμός του συμφέροντος του παιδιού απαιτεί τη συμμετοχή του παιδιού. **Οι απόψεις του παιδιού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό των συμφερόντων του.** Πρέπει να δοθεί η δέουσα βαρύτητα στις απόψεις τους.³

Προσαρμογή της επικοινωνίας στην ατομική κατάσταση

Η παροχή φιλικών προς το παιδί πληροφοριών απαιτεί την **προσαρμογή των πληροφοριών στην ηλικία, την ωριμότητα, τη γλώσσα, το φύλο και την κουλτούρα του παιδιού.**⁴ Η ατομική κατάσταση του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η επικοινωνία πρέπει να προσαρμόζεται με βάση τις προσωπικές συνθήκες του παιδιού. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι μια επικοινωνία είναι φιλική προς το παιδί, οι επαγγελματίες πρέπει να αξιολογήσουν πλήρως την πραγματική κατάσταση και να υιοθετήσουν μια προσέγγιση χωρίς προκαταλήψεις. **Η ηλικία και η ωριμότητα του παιδιού, υπό το πρίσμα των εξελισσόμενων ικανοτήτων, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό τόσο του περιεχομένου των πληροφοριών όσο και των λεκτικών ή μη λεκτικών τρόπων με τους οποίους κοινοποιείται.**⁵

¹ Κοινή γενική παρατήρηση Αρ. 3 (2017) της Επιτροπής για την Προστασία των Δικαιωμάτων όλων των Μεταναστών Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους κα Αρ. 22 (2017) της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με τις γενικές αρχές σχετικά με τα ανθρωπίνια δικαιώματα των παιδιών στο πλαίσιο της διεθνούς μετανάστευσης, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 16 Νοεμβρίου 2017.

² Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Γενική Παρατήρηση Αρ. 14 σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού να έχει ως πρωταρχικό μέλημα τα συμφέροντά του (άρθρ.3, παρ.1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού- CRC), Έγγρ. Ηνωμένων Εθνών (UN) CRC/C/GC/14, (29 Μαΐου 2013).

³ Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) Γενική Παρατήρηση Αρ. 12 (2009) σχετικά με το Δικαίωμα Ακρόασης του Παιδιού, CRC/C/GC/12, para 44.

⁴ Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, που εγκρίθηκαν στις 17 Νοεμβρίου 2010, Κατευθυντήρια γραμμή 2

⁵ Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) Γενική Παρατήρηση Αρ. 24 για τα δικαιώματα των παιδιών στη δικαιοσύνη ανηλίκων, CRC/C/GC/24, παράγρ 18. Συμβούλιο της Ευρώπης, Πώς να μεταφέρετε φιλικές προς το παιδί πληροφορίες στα παιδιά σε μετανάστευση, 2018, σελ. 12, διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/how-to-convey-child-friendly-information-to-children-in-migration-a-ha/1680902f91>.

II. Καθορισμός των στόχων της επικοινωνίας

ΤΟΙ μέθοδοι και το περιεχόμενο μιας φιλικής προς το παιδί επικοινωνίας πρέπει να προσδιορίζονται με βάση το συμφέρον του παιδιού. Όλοι οι φορείς που εμπλέκονται στην επικοινωνία θα πρέπει επίσης να γνωρίζουν τους κύριους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν στο πλαίσιο μιας διαδικασίας που περιλαμβάνει ένα παιδί μετανάστη, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών που σχετίζονται με την εφαρμογή εναλλακτικών λύσεων αντί της κράτησης.

Όταν οι αρχές αποφασίζουν σχετικά με την εφαρμογή της κράτησης ή άλλες ρυθμίσεις περίθαλψης / εναλλακτικές λύσεις αντί της κράτησης, θα πρέπει:

- να θεωρούν ότι η κράτηση δεν είναι ποτέ προς το συμφέρον του παιδιού·
- η επιλογή των μέτρων που θα εφαρμοστούν αντί των μέτρων κράτησης θα πρέπει να διέπεται ομοίως από την αρχή του συμφέροντος.

Κατά την αξιολόγηση **θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένα στοιχεία:**

α) **Η ταυτότητα και η ηλικία** του παιδιού (ιδιαίτερα όσον αφορά τα ασυνόδευτα παιδιά)

Ευρωπαϊκό Γραφείο Υποστήριξης Ασύλου (EASO), Πρακτικός Οδηγός για την Εκτίμηση Ηλικίας, 2018:

«Πριν από την εξέταση της αίτησης για διεθνή προστασία, το παιδί πρέπει να λάβει όλες τις σχετικές πληροφορίες με τρόπο φιλικό προς το παιδί και σε γλώσσα που είναι σε θέση να κατανοήσει. Πρέπει να διασφαλίζεται ότι το παιδί κατανοεί τις πληροφορίες πριν προχωρήσει η εκτίμηση. Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται δωρεάν και οι ερωτήσεις του αιτούντος ή του κηδεμόνα/εκπροσώπου θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι ο αιτών κατανοεί τη διαδικασία, τον στόχο και τις συνέπειες (π.χ. μπορεί να το εξηγήσει με τα δικά του λόγια). Μερικοί αιτούντες μπορεί να μην τολμούν να κάνουν ερωτήσεις λόγω της ηλικίας τους, του πολιτισμικού τους υπόβαθρου ή της ψυχολογικής τους κατάστασης. Η χρήση υλικών φιλικών προς το παιδί ή υλικών προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες ανάγκες του ατόμου μπορεί να βοηθήσει τον αιτούντα να κατανοήσει τη διαδικασία· ωστόσο, στην πράξη, οι δεξιότητες και η ενσυναίσθηση και η υποστηρικτική στάση του ατόμου που παρέχει τις πληροφορίες είναι υψίστης σημασίας για ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα. Οι πληροφορίες πρέπει να παρέχονται συστηματικά κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και τα στοιχεία αυτής της παροχής πληροφοριών πρέπει να τεκμηριώνονται (πότε παρασχέθηκαν, από ποιον κ.λπ.). Οι πληροφορίες πρέπει να καλύπτουν τουλάχιστον το ακόλουθο περιεχόμενο:

- υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία και τους λόγους αυτών των αμφιβολιών·
- τη δυνατότητα να υπολογιστεί η ηλικία με εκτίμηση ηλικίας η οποία μπορεί να περιλαμβάνει ιατρική εξέταση εάν ο αιτών δώσει τη συγκατάθεσή του·
- πληροφορίες για τη μέθοδο και τη διαδικασία (ποιες είναι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται, γιατί προτιμώνται αυτές οι συγκεκριμένες μέθοδοι, η ακρίβεια και η παρεμβατικότητα της μεθόδου, ο αντίκτυπος που μπορεί να έχει η συγκεκριμένη μέθοδος κ.λπ.)·
- οι αμφιβολίες και οι ανησυχίες πρέπει να αντιμετωπιστούν, η συστηματική παροχή πληροφοριών και η καλή κατανόηση της διαδικασίας και των σκοπών της είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διευκόλυνση της απόκτησης συγκατάθεσης·
- τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που συνδέονται με τη διαδικασία (οι συνέπειες δεν πρέπει να είναι πολύ επιζήμιες, διαφορετικά θα επηρεάσουν τη συναίνεση του αιτούντος)·
- το δικαίωμα άρνησης να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση και τις συνέπειές του·
- τη δυνατότητα αμφισβήτησης των αποτελεσμάτων της εκτίμησης ηλικίας·
- τα επόμενα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν».⁶

β) **Καταστάσεις υγείας** και/ή σωματική ή ψυχολογική αδυναμία ή ασθένεια που θα αποτελούσε σοβαρό κίνδυνο για την υγεία ή την ευημερία εάν ένα άτομο κρατηθεί. **Οι αδυναμίες μπορεί να μην είναι άμεσα ορατές**, επομένως το υπόβαθρο και το ιστορικό του παιδιού θα πρέπει να αξιολογούνται μέσω ευαίσθητων ερωτήσεων και ερωτήσεων που γίνονται με σεβασμό.

γ) Κοινωνικό ιστορικό του παιδιού, λόγοι μετανάστευσης και **κίνδυνοι σε περίπτωση επιστροφής**, προκειμένου να εκτιμηθεί ο κίνδυνος παραβίασης της αρχής της μη επαναπροώθησης και οι λόγοι για την αίτηση ασύλου.

⁶ Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Υποστήριξης Ασύλου (EASO) είναι ένας οργανισμός της ΕΕ που υποστηρίζει την ΕΕ στο πεδίο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Το επίκεντρο αυτής της δημοσίευσης είναι να παράσχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη της ΕΕ σχετικά με τη συνεκτίμηση του συμφέροντος του παιδιού κατά την αξιολόγηση της ανάγκης για εξέταση ηλικίας, αλλά και κατά τον σχεδιασμό και τη διεξαγωγή εκτίμησης ηλικίας χρησιμοποιώντας μια ολιστική και διεπιστημονική προσέγγιση, με ιδιαίτερη έμφαση στις ανάγκες και τις συνθήκες του ατόμου.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Κατευθυντήριες γραμμές και διαδικασίες για την αντιμετώπιση των ασυνόδευτων παιδιών που ζητούν άσυλο, 1997:

Αρχικές συνεντεύξεις. Οι αρχικές συνεντεύξεις ασυνόδευτων παιδιών για τη συλλογή βιολογικών δεδομένων και πληροφοριών κοινωνικού ιστορικού θα πρέπει να γίνονται αμέσως μετά την άφιξη και με τρόπο κατάλληλο για την ηλικία. Οι πληροφορίες θα πρέπει να ενημερώνονται περιοδικά. Αυτό είναι απαραίτητο για τη μετέπειτα δράση για τον προσδιορισμό της κατάστασης του παιδιού και την προώθηση βιώσιμων λύσεων. Εκτός από τα γενικά βιολογικά δεδομένα του παιδιού, είναι επιθυμητό να καταγράφονται οι ακόλουθες πρόσθετες πληροφορίες:

- α) Πληροφορίες για την οικογένεια (στη χώρα προέλευσης και αλλού)
- β) Πληροφορίες για μη μέλη της οικογένειας σημαντικά για το παιδί
- γ) Περιστάσεις κατά τις οποίες βρέθηκε/αναγνωρίστηκε το παιδί
- δ) Πληροφορίες σχετικά με τον αποχωρισμό του παιδιού από την οικογένεια
- ε) Πληροφορίες για τη ζωή του παιδιού πριν και μετά τον αποχωρισμό
- στ) Η φυσική κατάσταση υγείας του παιδιού και το προηγούμενο ιατρικό ιστορικό
- ζ) Μορφωτικό υπόβαθρο (επίσημο και άτυπο)
- η) Παρούσες ρυθμίσεις φροντίδας
- θ) Οι επιθυμίες και τα σχέδια του παιδιού για το μέλλον
- ι) Προκαταρκτική αξιολόγηση της νοητικής και συναισθηματικής ανάπτυξης και ωριμότητας του παιδιού
- κ) Εκτίμηση ηλικίας

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), Γενικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τρόπο λήψης συνέντευξης από παιδιά που ζητούν άσυλο, 1995 [...]

- Τα παιδιά που είναι αρκετά μεγάλα για να κατανοήσουν τι σημαίνει καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα θα πρέπει να ενημερώνονται για τη διαδικασία. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή συμβουλών για το πού βρίσκονται στη διαδικασία και ποιες αποφάσεις έχουν ληφθεί.
- Καθώς η αβεβαιότητα μπορεί να οδηγήσει σε περιττό άγχος και ανησυχία, η ακριβής ενημέρωση του παιδιού πρόσφυγα είναι σημαντική όχι μόνο για να το βοηθήσει να διαλύσει τις φήμες, αλλά και για να βοηθήσει τον ανήλικο να κατανοήσει τις συνέπειες της διαδικασίας και να διαμορφώσει ρεαλιστικές προσδοκίες.
- Εάν ένας ασυνόδευτος ανήλικος φτάσει στο πλαίσιο μιας μεγάλης κλίμακας εισροής για την οποία έχει γίνει εκ πρώτης όψεως ομαδικός προσδιορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα, κάθε παιδί της ομάδας θα πρέπει να λάβει αυτόματα το καθεστώς του πρόσφυγα.
- Η σημασία της παροχής αληθινών πληροφοριών και της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ακρίβειας πρέπει να τονιστεί στο παιδί που υποβάλλει αίτηση και πρέπει επίσης να τονιστεί ότι δεν υπάρχει «σωστή» ή «λάθος» απάντηση στις ερωτήσεις που τίθενται [...]
- Χρησιμοποιήστε πιο απλή γλώσσα και αφιερώστε περισσότερο χρόνο για να δημιουργήσετε σχέσεις με το παιδί και να αναπτύξετε μια σχέση εμπιστοσύνης. Το παιδί θα πρέπει να ενθαρρύνεται να κάνει ερωτήσεις καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης. [...]
- Ο συνεντευξιαστής πρέπει να είναι προετοιμασμένος να αναγνωρίσει πότε έχουν φτάσει τα όρια του παιδιού. Κάντε ένα διάλειμμα ή αναβάλετε μια συνέντευξη εάν υπάρχουν επίμονα σημάδια άγχους.
- Η συνέντευξη θα πρέπει να ολοκληρωθεί με μια συζήτηση για πιο συνηθισμένα σημερινά γεγονότα που αποκαθιστούν το αίσθημα ασφάλειας. Το παιδί θα χρειαστεί χρόνο μετά τη συνέντευξη για να αποκαταστήσει τις ικανότητες αντιμετώπισης του/της (π.χ. οι συνεντεύξεις δεν πρέπει να γίνονται πριν το παιδί είναι πιθανό να πάει για ύπνο και κατά προτίμηση δεν θα πρέπει να γίνονται κατά τις ώρες σχολείου).

δ) Ενδείξεις ότι το παιδί είναι **θύμα εμπορίας**.

Συμβούλιο της Ευρώπης (CoE), Πώς να μεταφέρετε πληροφορίες φιλικές προς το παιδί σε παιδιά σε μετανάστευση. Ένα εγχειρίδιο για επαγγελματίες πρώτης γραμμής, 2018, σελ.33:

Θύματα εμπορίας ανθρώπων

Ένα παιδί θύμα εμπορίας μπορεί να ενεργήσει με απροσδόκητο τρόπο επειδή φοβάται τους διακινητές του. Αυτό μπορεί να τα κάνει να φαίνονται λιγότερο ευάλωτα όταν τα συναντάτε για πρώτη φορά.

Λάβετε υπόψη τον αντίκτυπο της κατάστασης του παιδιού στις πληροφορίες που πρέπει να παρέχετε και τον αντίκτυπο στη λήψη των πληροφοριών (μπορεί να μην λάβουν τη συμβουλή σας επειδή είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων).

Σκεφτείτε ποιες πληροφορίες μπορεί να είναι χρήσιμες εάν σκέφτονται να δραπετεύσουν στο μέλλον (πείτε τους τι είναι η εμπορία ανθρώπων, ποια προστασία είναι διαθέσιμη κ.λπ.) για να τους δώσει τη δυνατότητα να ξεφύγουν από τη θέση τους στο μέλλον.

Εικονογραφήστε μιλώντας για μια φανταστική κατάσταση ή μια έμμεση κατάσταση· χρησιμοποιήστε έμμεσο λόγο και ερωτήσεις για να βοηθήσετε το παιδί να αισθάνεται λιγότερο θυματοποιημένο.

ε) Σοβαροί κίνδυνοι παραβίασης των υποχρεώσεων που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων της ΕΣΔΑ, του ΔΣΑΠΔ, της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και/ή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) ή άλλων υποχρεώσεων της συνθήκης για τα ανθρώπινα δικαιώματα που θα καθιστούσαν σκόπιμη την **υποβολή αίτησης στο ΕΔΔΑ για προσωρινά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 39** του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ή αίτηση για προσωρινά μέτρα στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ ή στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού ή σε άλλο όργανο της Συνθήκης του ΟΗΕ.

Η συνέντευξη πρέπει να διενεργείται από **επαγγελματικά καταρτισμένους και εξειδικευμένους λειτουργούς**, που έχουν κατάλληλη γνώση των ψυχολογικών, συναισθηματικών και σωματικών συμπεριφορών των παιδιών. **Οι συνοριοφύλακες και οι αστυνομικοί πρέπει πάντα να συνοδεύονται από ειδικευμένους λειτουργούς.**

Μαζί με τη συλλογή όλων των σχετικών πληροφοριών, η επικοινωνία θα πρέπει επίσης να στοχεύει στην **ενημέρωση των παιδιών σχετικά με τα δικαιώματά τους**.⁷ Αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων το δικαίωμα αίτησης ασύλου και τα διαδικαστικά δικαιώματα, **συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ακρόασης του παιδιού και του δικαιώματος να εκφράζει τις απόψεις του κατά τη διάρκεια της διαδικασίας**.⁸

Τα στοιχεία που αναφέρονται παραπάνω **πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αμέσως κατά την άφιξη του παιδιού στα σύνορα, καθώς και κατά τις επόμενες διαδικασίες**. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, νομική βοήθεια, εκπαιδευμένους διερμηνείς και συμβούλους κατά την άφιξη. Σε περίπτωση παρουσίας των αναφερόμενων στοιχείων (ηλικία, προσωπικό ιστορικό συμπεριλαμβανομένων λόγων αναγνώρισης μιας μορφής προστασίας, συνθήκες υγείας, ευπάθειες, δείκτες εμπορίας) που έχουν δεν έχουν αντιμετωπιστεί κατά την άφιξη, οι επαγγελματίες που αλληλεπιδρούν με το παιδί στις επόμενες διαδικασίες (κηδεμόνας, δικηγόρος, δικαστής, διοικητικοί υπάλληλοι) πρέπει να γνωρίζουν αυτά τα στοιχεία και να τα αναδείξουν επαρκώς.

Παιδιά σε κράτηση / υποκείμενα σε αναγκαστικά μέτρα

Αν και η διοικητική κράτηση για παιδιά μετανάστες δεν θα πρέπει ποτέ να εφαρμόζεται λόγω της ασυμβατότητας της με την αρχή του συμφέροντος του παιδιού, στην πράξη οι αρχές και οι επαγγελματίες ενδέχεται να εμπλέκονται στην επικοινωνία με παιδιά υπό κράτηση ή όταν οι γονείς τους υπόκεινται σε αναγκαστικά εναλλακτικά μέτρα.

Σε τέτοιες περιπτώσεις θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι:

- το παιδί δεν έχει διαπράξει ποινικό αδίκημα και **δεν πρέπει να χαρακτηριστεί ως εγκληματίας ή να αντιμετωπίζεται με ποινικές συνέπειες. Το πρόσωπο πρέπει να ενημερωθεί για τους λόγους κράτησης/αναγκαστικών μέτρων που εφαρμόζονται (άρθρο 5.1 ΕΣΔΑ)**
- το παιδί **έχει το δικαίωμα να επικουρείται** από τον νόμιμο κηδεμόνα του και από δικηγόρο
- εάν είναι ασυνόδευτο παιδί, έχει το δικαίωμα να διατηρείται σε ασφαλή χώρο, χωρίς επαφή με άσχετους και άγνωστους ενήλικες
- εάν συνοδεύεται, το παιδί έχει το δικαίωμα να παραμείνει με την (διευρυμένη) οικογένειά του σε χώρο που προορίζεται για οικογένειες
- το παιδί **έχει το δικαίωμα να υποβάλει καταγγελία** κατά του μέτρου και να υποβάλει αίτηση για λιγότερο αναγκαστικό μέτρο (άρθρο 5.4 ΕΣΔΑ)

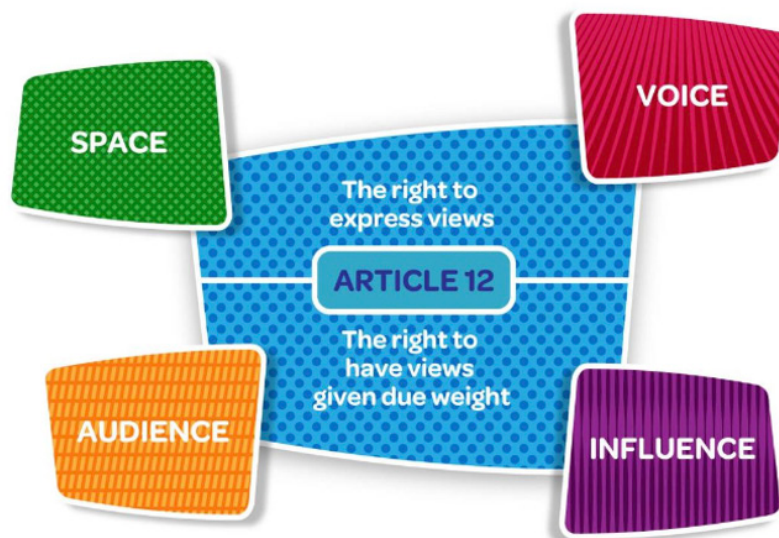
III. Πώς να επικοινωνήσετε με ένα παιδί: πρακτικές συμβουλές και παραδείγματα

Οι πρακτικές συμβουλές που παρατίθενται παρακάτω αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση των στόχων της επικοινωνίας με ένα παιδί μετανάστη σε μια διαδικασία που σχετίζεται με την κράτηση ή εναλλακτικές λύσεις αντί της κράτησης.

⁷ Συμβούλιο της Ευρώπης, Πώς να μεταφέρετε φιλικές προς το παιδί πληροφορίες στα παιδιά σε μετανάστευση, Ένα εγχειρίδιο για επαγγελματίες πρώτης γραμμής, 2018.

⁸ Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC), άρθρο 12· Χάρτης της ΕΕ, άρθρο 24(1).

Το μοντέλο βασίζεται σε τέσσερα στοιχεία - ακροατήριο, φωνή, χώρο και επιρροή - που αντικατοπτρίζουν το μοντέλο συμμετοχής που αναπτύχθηκε από την Εθνική στρατηγική της Ιρλανδίας για τη συμμετοχή των παιδιών στη λήψη αποφάσεων ως τρόπο σύλληψης του δικαιώματος στην ακρόαση σύμφωνα με το άρθρο 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UN CRC).

This model provides a way of conceptualising Article 12 of the UNCRC which is intended to focus educational decision-makers on the distinct, albeit interrelated, elements of the provision. The four elements have a rational chronological order:

- **SPACE:** Children must be given safe, inclusive opportunities to form and express their view
- **VOICE:** Children must be facilitated to express their view
- **AUDIENCE:** The view must be listened to.
- **INFLUENCE:** The view must be acted upon, as appropriate.

Figure 2 Lundy's Voice Model Checklist for Participation as included in Ireland's National Strategy on Children and Young People's Participation in Decision-Making 2015-2020⁶

Το «μοντέλο συμμετοχής» απαιτεί να παρέχεται στα παιδιά ένα ασφαλές περιβάλλον στο οποίο μπορούν να ακουστούν και να εκφράσουν την άποψή τους και να εξασφαλίσουν ότι οι απόψεις και οι εμπειρίες τους λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κατά την εξέταση οποιασδήποτε απόφασης ή ενέργειας από τις δημόσιες αρχές.

3.1. Εξασφάλιση της παρουσίας ενός αξιόπιστου διερμηνέα

Τα παιδιά πρέπει να **έχουν την ευκαιρία να επικοινωνούν σε μια γλώσσα που καταλαβαίνουν και μιλούν εύκολα**. Όλες οι πληροφορίες πρέπει να μεταφράζονται και όλες οι συνεντεύξεις πρέπει να γίνονται παρουσία διερμηνέα.⁹

Συμβούλιο της Ευρώπης (CoE), Πώς να μεταφέρετε πληροφορίες φιλικές προς το παιδί σε παιδιά σε μετανάστευση. Ένα εγχειρίδιο για επαγγελματίες πρώτης γραμμής, 2018, σελ.19:

Πρακτικές συμβουλές για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης με τους διερμηνείς:

1. ελέγξτε ότι το παιδί και ο διερμηνέας καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον.
 2. ξεκινήστε εξηγώντας ποιος είστε και ποια είναι η δουλειά του διερμηνέα.
 3. βεβαιωθείτε ότι το παιδί κατανοεί ότι ο διερμηνέας δεν πρέπει να το κρίνει ή να λέει σε άλλα μέλη της κοινότητάς του τις λεπτομέρειες της συνομιλίας σας.
 4. δώστε στο παιδί επιλογή σχετικά με το φύλο του διερμηνέα.
- Σε όλες τις επικοινωνίες με παιδιά μετανάστες **είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι υπάρχει διερμηνέας ή πολιτιστικός διαμεσολαβητής που μιλά την κύρια γλώσσα του παιδιού**, ακόμη και σε περιπτώσεις που το παιδί μπορεί να επικοινωνήσει στη γλώσσα της χώρας άφιξης. Οι συνεντεύξεις που σχετίζονται με την εκτίμηση της ηλικίας και την εφαρμογή ενός αναγκαστικού μέτρου μπορεί να είναι μια σημαντική πηγή άγχους για το παιδί: **η ικανότητα επικοινωνίας στη μητρική τους γλώσσα βοηθάει τα παιδιά να νιώθουν πιο άνετα** και λιγότερο φοβισμένα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου πρέπει να ανασυνθέσουν τραυματικές εμπειρίες.

3.2 Λάβετε υπόψη τον ρόλο του πολιτιστικού διαμεσολαβητή

Ένας πολιτιστικός διαμεσολαβητής μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, επειδή τα εμπόδια συχνά δεν είναι απλώς γλωσσικά αλλά πολιτιστικά. **Οι πολιτιστικοί μεσολαβητές μπορεί να είναι εξαιρετικά σημαντικοί για την υπέρβαση των φραγμών επικοινωνίας**, καθώς μπορεί να είναι δύσκολο για το παιδί μετανάστη να κατανοήσει συγκεκριμένες πτυχές της διαδικασίας εάν δεν είναι εξοικειωμένο με το πολιτιστικό υπόβαθρο της χώρας άφιξης και υποδοχής. Ταυτόχρονα, ο συνεντευξιαστής μπορεί να χρειαστεί να υιοθετήσει την άποψη του παιδιού και να ξεπεράσει τις πολιτιστικές προκαταλήψεις της χώρας άφιξης και αυτό είναι δυνατό μόνο μέσω πολιτισμικής διαμεσολάβησης.

Ο διαμεσολαβητής είναι επίσης ζωτικής σημασίας προκειμένου ο ανήλικος να κατανοήσει πλήρως τα δικαιώματά του και τον τρόπο άσκησης τους (ενώ δεν μπορεί να αντικαταστήσει δικηγόρο και σε κάθε περίπτωση πρέπει να παρέχεται νομική βοήθεια). Για παράδειγμα, είναι απαραίτητο να εξεταστεί ο βαθμός στον οποίο το πολιτιστικό περιβάλλον του παιδιού θα επηρεάσει την ικανότητά του να ασχοληθεί με την έννοια της νομικής συμβουλής και την έννοια της συμβουλής που είναι δωρεάν στο σημείο της παράδοσης (συμπεριλαμβανομένου του βαθμού στον οποίο ένα παιδί μπορεί να πιστεύει ότι οι δωρεάν συμβουλές είναι πιθανό να είναι κακής ποιότητας).¹⁰

3.3. Κάντε τις απαραίτητες προσαρμογές με βάση το φύλο του παιδιού

Κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε επικοινωνίας με παιδιά, όλοι οι φορείς πρέπει να διασφαλίζουν ότι το παιδί λαμβάνει πληροφορίες κατάλληλες για το φύλο του. Η επικοινωνία μπορεί να βασίζεται σε διαφορετικές μεθόδους με βάση το φύλο του ατόμου και ο ρόλος του παιδιού - για παράδειγμα εντός της οικογένειας ή της κοινότητάς του - μπορεί να αλλάξει ανάλογα με το φύλο του. Οι επαγγελματίες μπορεί να διαπιστώσουν ότι πρέπει να επικοινωνούν χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεθόδους με κορίτσια και αγόρια ανάλογα με την ηλικία και την κουλτούρα τους και το περιεχόμενο των πληροφοριών.¹¹

⁹ Coram Children's Legal Centre, Λονδίνο. Αποκάλυψη των Δικαιωμάτων των Παιδιών: Ενίσχυση της ικανότητας των επαγγελματιών στην ΕΕ να εκπληρώσουν τα δικαιώματα των ευάλωτων παιδιών» υλικό που διατίθεται στο: <https://www.ucc.ie/en/childlawclinic/ourwork/fullstory-715703-en.html>.

¹⁰ Συμβούλιο της Ευρώπης (CoE), Πώς να μεταφέρετε φιλικές προς το παιδί πληροφορίες στα παιδιά σε μετανάστευση, Ένα εγχειρίδιο για επαγγελματίες πρώτης γραμμής, 2018, σελ.101

¹¹ Συμβούλιο της Ευρώπης (CoE), Πώς να μεταφέρετε φιλικές προς το παιδί πληροφορίες στα παιδιά σε μετανάστευση, Ένα εγχειρίδιο για επαγγελματίες πρώτης γραμμής, 2018, σελ.20.

3.4. Χαρακτηριστικά των συνεντευξιαστών

Οι συνεντευξιαστές θα πρέπει να προσέχουν τη συμπεριφορά, την προσέγγιση και τον τρόπο διατύπωσης των ερωτήσεων τους κατά τη διάρκεια της δικαστικής και της εξωδικαστικής διαδικασίας. Ο συνεντευξιαστής θα πρέπει να έχει ως στόχο να αναπτύξει **μία σχέση με το παιδί που βασίζεται στην εμπιστοσύνη και τον σεβασμό**. Είναι σημαντικό το παιδί να κατανοεί τον ρόλο κάθε ομιλητή, συμπεριλαμβανομένου του ποιος μπορεί να είναι αστυνομικός ή συνοριακός αξιωματικός, δικαστής, δικηγόρος, κηδεμόνας· και ότι οι ρόλοι δεν μπερδεύονται.

Σχέση με το παιδί και οικοδόμηση εμπιστοσύνης Παραδείγματα καλών πρακτικών Re (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους - ECRE)¹²

Στην **Ισπανία**, νομικός σύμβουλος ΜΚΟ σημείωσε ότι προσαρμόζει τη διάρκεια της συνάντησης και το περιεχόμενό τους στη διάθεση και την κατάσταση του παιδιού. Προσπαθεί να κανονίσει αρκετές συναντήσεις εάν είναι απαραίτητο για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την παροχή πληροφοριών. Άλλοι νομικοί σύμβουλοι ΜΚΟ σημείωσαν ότι προσπαθούν να προσαρμόσουν τις συναντήσεις στο επίπεδο ωριμότητας του παιδιού.

Ένας νομικός σύμβουλος που ρωτήθηκε στο **Ηνωμένο Βασίλειο** ανέφερε ότι ένας καλός σύμβουλος θα προσπαθούσε να συναντήσει το παιδί έως και πέντε φορές για να ολοκληρώσει μια δήλωση, δίνοντας χρόνο για να οικοδομήσει μια σχέση και να δημιουργήσει εμπιστοσύνη με το παιδί. Οι νομικοί σύμβουλοι δήλωσαν ότι προσπαθούν να περιορίσουν τις συναντήσεις σε δύο ώρες για τα παιδιά. Ένας σύμβουλος ανέφερε επίσης ότι θεωρείται καλή πρακτική για έναν δικηγόρο να συναντά το παιδί και να συζητά την υπόθεση μαζί του στο πλαίσιο της προετοιμασίας για μια ακρόαση έφεσης. Ωστόσο, ο σύμβουλος πρόσθεσε ότι αυτό δεν συμβαίνει συχνά στην πράξη.

Στο Λιντς της **Αυστρίας**, συνήθως πραγματοποιείται μια πρώτη συνάντηση με το παιδί περίπου δύο εβδομάδες μετά την άφιξη του στη μονάδα φροντίδας νέων, όπου συζητείται το καθήκον του νομικού συμβούλου και η διαδικασία ασύλου. Ο κύριος στόχος της πρώτης συνάντησης είναι η δημιουργία σχέσης με το παιδί και η οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Στα παιδιά παρέχονται τα στοιχεία επικοινωνίας των νομικών συμβούλων τους και ενθαρρύνονται να επικοινωνήσουν με τους συμβούλους ανά πάσα στιγμή, εντός των ωρών γραφείου. Τα ραντεβού κανονίζονται με ευελιξία, μερικές φορές για την επόμενη ημέρα εάν είναι απαραίτητο. Ομοίως, στη Βιέννη, τα ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να ζητήσουν πρόσθετες συναντήσεις με τον νομικό τους σύμβουλο για να προετοιμαστούν για τη συνέντευξη με την Υπηρεσία Ασύλου. Οι νομικοί σύμβουλοι που ερωτήθηκαν δήλωσαν όλοι ότι προσαρμόζουν τις συναντήσεις και τη μέθοδο επικοινωνίας τους στο μεμονωμένο παιδί που εκπροσωπούν.

Μια νομική σύμβουλος ειδικευμένη σε υποθέσεις ασυνόδευτων παιδιών στο **Βέλγιο** ανέφερε ότι σε μια διαδικασία ασύλου θα συναντούσε το παιδί τέσσερις έως έξι φορές εάν η υπόθεση περάσει στο στάδιο της έφεσης, αλλά θα κανόνιζε επίσης επιπλέον συναντήσεις εάν χρειαζόταν σε σχέση με την εκτίμηση ηλικίας, νέες πληροφορίες ή σε περίπτωση αλλαγών στην κατάσταση του παιδιού.

Χρήσιμα χαρακτηριστικά σε έναν συνεντευξιαστή¹³

- > Να αφιερώνει χρόνο για να αναπτύξει μια σχέση με το παιδί·
- > Να ακούει το παιδί και συμμετέχει σε διάλογο·
- > Να σέβεται την ατομικότητα του παιδιού, έχοντας επίγνωση της ηλικίας και του πολιτισμικού του υπόβαθρου·
- > Να έχει επίγνωση ότι ορισμένα παιδιά μπορεί να βλέπουν έναν δικηγόρο ως ενήλικα που μπορεί να τα προστατεύσει και όχι απλώς ως δικηγόρο·
- > Να έχει επίγνωση ότι σε περίπτωση παραμέλησης ή κακοποίησης, ορισμένα παιδιά μπορεί να ενδιαφέρονται περισσότερο για το ότι ο δικηγόρος τους θα τα προστατεύει από μελλοντική παραμέληση ή κακοποίηση παρά με το να κρατούν αυτές τις πληροφορίες εμπιστευτικές·
- > Να έχει έναν ευγενικό, καθησυχαστικό και φιλικό τόνο·
- > Να αναγνωρίζει ότι τα παιδιά δεν θα μπορούν να παρουσιάσουν μαρτυρία με την ίδια ακρίβεια όπως οι ενήλικες·
- > Να δίνει τη δέουσα προσοχή στη μη λεκτική επικοινωνία·

¹² Δικαίωμα στη Δικαιοσύνη: Ποιοτική Νομική Βοήθεια για Ασυνόδευτα Παιδιά, συγκριτική έκθεση, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE) 2014, σελ. 72 http://www.asylumlawdatabase.eu/sites/www.asylumlawdatabase.eu/files/ald-files/ECRE%20Comparative_Report_Right_to_Justice.pdf

¹³ Τα χαρακτηριστικά αντλούνται από τη μελέτη του Chaplan, Janet A., Μάρτιος 1996. «Youth Perspectives on Lawyers' Ethics: A Report on Seven Interviews». Fordham Law Review 64(1763). Η συγγραφέας της μελέτης είναι μέλος του Αμερικανικού Δικηγορικού Συλλόγου Τμήμα Δικονομικής Ομάδας Εργασίας για Παιδιά (American Bar Association Section of Litigation Task Force on Children) και στο παρελθόν έχει υπηρετήσει ως κηδεμόνας στην εταιρεία Lawyers For Children, Inc. Σε αυτή τη μελέτη διερεύνησε τη συμμετοχή των αποδυναμωμένων πελατών σε διαδικασίες δικαιοσύνης υπό το πρίσμα της νομικής δεοντολογίας και ως μέρος της μελέτης πραγματοποίησε μια σειρά από συνεντεύξεις με παιδιά που μπορούν να δώσουν μια συγκεκριμένη εικόνα του πώς αντιλήφθηκαν την επαφή τους με τον δικηγόρο τους.

- > Να μην επιμένει το παιδί να δίνει απαραίτητα συγκεκριμένες πληροφορίες εάν παρουσιάζει δυσφορία, αλλά να προσπαθεί να κατανοήσει την κατάσταση του ζητώντας του να περιγράψει τα συναισθήματά του

Μη χρήσιμα χαρακτηριστικά σε έναν συνεντευξιαστή/δικηγόρο:

- > Συνεχής απουσία ή βιασύνη·
- > Διατήρηση εχθρικού και αδιάφορου τρόπου που δεν προάγει την εμπιστοσύνη·
- > Χρησιμοποίηση μιας τεχνικής περιορισμένης συνέντευξης που δεν ενσωματώνει την εμπειρία του παιδιού λαμβάνοντας υπόψη άλλους παράγοντες που επηρεάζουν το παιδί·

Ακρόαση: μέθοδοι που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να δείξουμε ότι ακούμε

- > **Μη λεκτικές:** νεύμα, έκφραση προσώπου, οπτική επαφή, γενική γλώσσα του σώματος
- > **Λεκτικές:** θετικοί ήχοι, τόνος φωνής, ανοιχτές και κλειστές ερωτήσεις, παράφραση, περίληψη, αναστοχασμός

3.5. Εναλλακτικές μέθοδοι επικοινωνίας και δημιουργικά εργαλεία επικοινωνίας

Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται εναλλακτικές και δημιουργικές μέθοδοι επικοινωνίας, όπου ενδείκνυται, με την υποστήριξη έμπειρων επαγγελματιών.

Παραδείγματα Εναλλακτικών Μεθόδων επικοινωνίας

- > Σήματα και Σύμβολα
- > Σήματα και σύμβολα Makaton (διεθνώς αναγνωρισμένα σήματα χειρών) <https://www.makaton.org/>
- > Συστήματα Επικοινωνίας Εικόνας: www.pecs-unitedkingdom.com

Εργαλεία δημιουργικής επικοινωνίας

- > Τα παιδιά μπορεί να κληθούν να επιλέξουν παιχνίδια ρόλων, όπως άτομα, κουμπιά ή πέτρες για να αναπαραστήσουν τον εαυτό τους, μέλη της οικογένειας, κατοικίδια ζώα, επαγγελματίες. Το παιδί μπορεί να ερωτηθεί ποιος είναι σημαντικός για αυτό χρησιμοποιώντας πόσο κοντά ή μακριά θέλει να είναι οι άνθρωποι και τα άλλα παιδιά, για να αναπαραστήσει προηγούμενα ή τρέχοντα γεγονότα.
- > Τα παιδιά μπορεί συχνά να επικοινωνούν μέσω υλικών παιχνιδιού θέματα που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να εκφράσουν προφορικά. Τα παιδιά μπορεί να ζωγραφίσουν οικογενειακές και σχολικές εικόνες, να φτιάξουν μοντέλα ή να φτιάξουν «μάσκες συναισθημάτων»·
- > Οι μαριονέτες και/ή ένα μαλακό παιχνίδι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να μιλήσουν σε ένα μικρό παιδί για το τι σκέφτεται ή αισθάνεται. Τα παιδιά μπορούν επίσης να τα χρησιμοποιήσουν τα ίδια για να αναπαραστήσουν γεγονότα ή να εξηγήσουν τα τρέχοντα συναισθήματα.
- > Τα αντικείμενα παιχνιδιού μπορούν επίσης να βοηθήσουν να αποσπάσουν την προσοχή του παιδιού και να το κάνουν να νιώσει άνετα·
- > Ιστορίες, ρίμες και ποιήματα: τα παιδιά μπορούν είτε να χρησιμοποιήσουν χαρτί είτε στυλό για να δημιουργήσουν τις δικές τους ιστορίες. Μπορεί να γράφουν ποιήματα, ρίμες για τα συναισθήματά τους. Μπορεί να τους δοθούν βιβλία με παραμύθια για συγκεκριμένα θέματα όταν εξηγούν πράγματα στα μικρά παιδιά για τον πόλεμο, τη μετανάστευση, τον θάνατο, την ανάδοχη φροντίδα και άλλα θέματα·
- > Οπτικά βοηθήματα: κάρτες με εικόνες του σπιτιού, του σχολείου, ειδικών εκδηλώσεων (γενέθλια, διακοπές) χαρούμενα, λυπημένα, θυμωμένα πρόσωπα για έκφραση συναισθημάτων·
- > Εξοπλισμός πληροφορικής: τα παιδιά και οι νέοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν tablet και υπολογιστές για να δημιουργήσουν τις δικές τους πληροφορίες για να παρουσιάσουν σε επαγγελματίες σχετικά με ζητήματα που τους επηρεάζουν.

3.6. Επικοινωνία φιλική προς το παιδί: γλώσσα και μέθοδοι

Όταν παίρνετε συνέντευξη από παιδιά, θα πρέπει να ακολουθούνται συγκεκριμένες πρακτικές μέθοδοι διατύπωσης ερωτήσεων, ώστε το παιδί να είναι άνετο και να μειώνεται το άγχος της κατάστασης. Οι συνεντευξιαστές πρέπει να γνωρίζουν την επιλογή των λέξεων και τον τρόπο υποβολής ερωτήσεων.

¹³ The characteristics are drawn from the study of Chaplan, Janet A., March 1996. "Youth Perspectives on Lawyers' Ethics: A Report on Seven Interviews." Fordham Law Review 64(1763). The author of the study is a member of the American Bar Association Section of Litigation Task Force on Children, and has previously served as a law guardian at Lawyers For Children, Inc. In this study she explored the participation of disempowered clients in justice processes in light of legal ethics and as part of the study conducted a number of interviews with children that can give a concrete picture of how they perceived their contact with their lawyer.

- > Εξηγήστε ότι είναι **εντάξει για το παιδί να λέει «δεν ξέρω» ή «δεν θυμάμαι»** αντί να αισθάνεται υποχρεωμένο να βρει μια απάντηση.
- > Αφήστε τα παιδιά **να έχουν χρόνο να απαντήσουν** χωρίς να δείξετε επιτακτικότητα.
- > **Χρησιμοποιήστε απλή γλώσσα**, αποφύγετε τεχνικούς όρους και ορολογία που είναι απίθανο να κατανοήσουν τα παιδιά και αλλάξτε γλώσσα ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού.
- > Κάντε **μία ερώτηση τη φορά** και αποφύγετε πολλές προτάσεις μέσα στις προτάσεις.
- > Αποφύγετε πολλές ερωτήσεις εντός των ερωτήσεων, καθοδηγητικές ερωτήσεις και διπλές αρνήσεις.
- > **Μην επαναλαμβάνετε την ίδια ερώτηση ξανά** και ξανά γιατί θα μπορούσε να μπερδέψει το παιδί και να το κάνει να πιστεύει ότι κάνει λάθη.
- > Μη χρησιμοποιείτε επιθετική, συγκρουσιακή ή υποτιμητική γλώσσα.
- > Αποφύγετε τη χρήση ερωτήσεων που περιλαμβάνουν συγκριτικές κρίσεις, καθώς τα παιδιά μπορεί να τις βρουν δύσκολες ή να έχουν διαφορετικές αντιλήψεις (δηλαδή μεγάλο, μικρό, γρήγορο, αργό).
- > Να είστε ευαίσθητοι στη γλώσσα που το παιδί μπορεί να δυσκολεύεται να πει (δηλαδή σεξουαλική γλώσσα ή γλώσσα σχετικά με μέρη του σώματος).
- > Να είστε προσεκτικοί σε ευαίσθητα θέματα, π.χ. τραυματικές εμπειρίες, πληροφορίες για τους γονείς τους.
- > Μην κάνετε υποθέσεις: εάν σας έρχεται στο μυαλό μια υπόθεση, ζητήστε από το παιδί να επιβεβαιώσει την ιδέα και την αντίληψή σας για την κατάσταση.
- > Παρακολουθήστε τη συμμετοχή του παιδιού και **προτείνετε επιπλέον διαλείμματα εάν το παιδί είναι ταλαιπωρημένο ή κουρασμένο**.
- > Αναγνωρίστε ότι μπορεί να είναι απαραίτητο να μιλήσετε «μέσω» ενός υποστηρικτή, όπως κηδεμόνα, γονέα, συγγενή ή στενού φίλου.

A. Επικοινωνία και υποβολή ερωτήσεων: παράδειγμα καλής πρακτικής¹⁴

- Συνεντευξαζόμενος: 12χρονο αγόρι από την Ινδία
- Συνεντευξιαστής: Υπάλληλος της Διοικητικής Αρχής αρμόδιος για την έκδοση απόφασης για την αίτηση διεθνούς προστασίας
- Παρόντες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης: Διερμηνέας Παντζάμπι, ο κηδεμόνας του και ο δικηγόρος του
- Η συνέντευξη άρχισε στις 8.50 Π.Μ. και τελείωσε στις 10.15 Π.Μ.

«Ε: Καλημέρα, **θα ήθελα να ξεκινήσω επιβεβαιώνοντας ότι η επικοινωνία είναι εντάξει**. Τώρα, μιλάμε στα Παντζάμπι. Μπορείς να επιβεβαιώσεις ότι αυτή είναι η γλώσσα που προτιμάς να μιλάς κατά τη διάρκεια της συνέντευξης;

A: Ναι, το επιβεβαιώνω

E: **Μπορείς να επιβεβαιώσεις ότι καταλαβαίνεις καλά τη διερμηνέα και ότι νιώθεις άνετα μαζί της;** Διαφορετικά, υπάρχουν διαφορές προφοράς και λεξιλογίου που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν πρόβλημα στην κατανόηση;

A: Καταλαβαίνουμε απόλυτα ο ένας τον άλλον

[*Δίνεται στον αιτούντα μια σύντομη και απλουστευμένη ειδοποίηση, προσαρμοσμένη στο προσωπικό του προφίλ και το επίπεδο ωριμότητάς του*]

E: **Κατάλαβες τι σου εξήγησα;**

A: Ναι, το κατάλαβα

E: **Θέλεις να μου κάνεις μερικές ερωτήσεις πριν ξεκινήσουμε τη συνομιλία μας;**

A: Όχι

E: Εάν έχεις κάποια ερώτηση αργότερα σε παρακαλώ να μου το πεις

A: Εντάξει

E: **Τώρα, θα κάνω μερικές ερωτήσεις για να σε γνωρίσω λίγο καλύτερα...** ερωτήσεις σχετικά με το πού ζούσες, την οικογένειά σου, το σχολείο ή κάτι παρόμοιο για να λάβω πρώτες πληροφορίες για την προσωπική σου κατάσταση πριν την αναχώρησή σου από την Ινδία. Λοιπόν, ας ξεκινήσουμε! Μπορείς να μου πεις πού ακριβώς γεννήθηκες;

A: [...]

E: Ζούσες πάντα στο ίδιο μέρος;

A: Ναι

E: Μπορείς σε παρακαλώ να μου πεις πώς ήταν το σπίτι σου;

A: Μέσα στο σπίτι μου, ήμουν εγώ, ο πατέρας μου, η αδερφή μου...

E: Και η μαμά σου;

A: Όχι. Δούλευε στο [...]

E: Θα μπορούσες σε παρακαλώ να περιγράψεις [ακατάληπτο] σε εμένα το σπίτι σου;

A: Υπήρχαν 2 όροφοι και μέναμε στον επάνω όροφο, σε ένα σπίτι τριών δωματίων. Είχαμε μια κουζίνα, ένα σαλόνι και ένα δωμάτιο για να κοιμηθούμε όλοι μαζί.[...]

¹⁴ Το αντίγραφο της συνέντευξης είναι απόσπασμα συνέντευξης που διενεργήθηκε από τη διοικητική αρχή που είναι αρμόδια για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου ενός από τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στο έργο CADRE. Έτσι, το παράδειγμα λαμβάνεται από μια πραγματική υπόθεση.

E: Ποια ήταν η δουλειά του πατέρα σου;
A: Πουλούσε φρούτα και άλλα πράγματα.
E: Είχε μαγαζί;
A: Μερικές φορές έβαφε και σπίτια.
E: Και η μαμά σου;
A: Δούλευε σε μια τράπεζα πριν και μετά άλλαξε δουλειά, αλλά δεν ξέρω ποια [...]
E: Μιλώντας για το σχολείο, θα μπορούσες σε παρακαλώ να μου μιλήσεις για αυτό;
A: Το όνομά του ήταν [...], ήταν ένα καθολικό σχολείο και πήγα στο τέταρτο έτος του δημοτικού
E: Ήταν οι δάσκαλοι ιερείς ή μοναχές;
A: Ναι, ήταν
E: Ήταν καλοί και ευγενικοί;
A: Όχι τόσο πολύ
E: Γιατί απάντησες με αυτόν τον τρόπο;
A: Γιατί όταν έκανα λάθη με έδερναν
E: Με ποιον τρόπο;
A: Χρησιμοποιούσαν ένα ραβδί
E: Αυτό συνέβαινε συχνά;
A: Ναι
E: Είναι ο αδερφός και η αδερφή σου μεγαλύτεροι ή μικρότεροι από εσένα;
A: Μεγαλύτεροι- Η αδερφή μου είναι σχεδόν 17 ετών, ο αδερφός μου 14.
[...]
E: Επομένως, εσύ και οι γονείς σου είστε καθολικοί, έτσι δεν είναι;
A: Ναι, είμαστε
E: Θυμάσαι γιατί η οικογένειά σου αποφάσισε να φύγει από την Ινδία;
A: Έχουμε χρέος. Μερικές φορές κάποιος ερχόταν να ζητήσει χρήματα. Αλλά δεν τα είχαμε, αφού στην Ινδία δεν πληρώνουν τόσο πολλά
E: Επομένως ήρθε ένα άτομο να σας ενοχλήσει;
A: Όχι μόνο ένα. Πολλά [...]
E: Μου είπες για το περιπετειώδες ταξίδι που σε έφερε εδώ. Τώρα θέλω να κάνω μερικές ερωτήσεις για τη ζωή σου στην Ινδία. Καταρχάς, πες μου, είχες καλύτερη σχέση με τη μητέρα σου ή τον πατέρα σου;
A: Με τη μητέρα μου...
E: Λίγο λιγότερο με τον πατέρα σου;
A: Έτσι κι έτσι
E: Γιατί;
A: Ο μπαμπάς μου μέθυσε και αν κάναμε κάποια λάθη μας έδερνε. Η μαμά μας υπερασπίστηκε
E: Αυτό συνέβαινε πάντα; Έγινε κάτι και θύμωσε;
A: Όταν ήμασταν μικρά παιδιά αυτό δεν συνέβαινε
E: Ξέρεις αν κάτι τον θύμωσε;
A: Δεν ξέρω
E: Πώς ήταν τα πράγματα ανάμεσα στη μητέρα σου και τον πατέρα σου; Τα πήγαιναν καλά;
A: Όχι τόσο πολύ
E: Γιατί; Θέλεις να μας το εξηγήσεις καλύτερα;
A: Επειδή η μητέρα μου είχε έναν άντρα φίλο για να δουλεύει και τον πατέρα μου και μια φίλη, αλλά δεν έκανε τίποτα
[...]
E: Αυτή η ερώτηση μπορεί να σου φανεί αρκετά περίεργη: αν φαντάζεσαι να επιστρέψεις στην Ινδία, τι νομίζεις ότι θα ήταν; Θα σου άρεσε;
A: Δεν υπάρχει κανένας τώρα
E: Εάν ήταν δυνατό να επιστρέψεις με όλη την οικογένειά σου, θα το ήθελες;
A: Όχι. Πρέπει ακόμα να επιστρέψουμε χρήματα. Έχουμε ακόμα χρέος
E: Φοβάσαι αυτούς τους ανθρώπους;
A: Ναι, τους φοβάμαι.
E: Θα ήθελες να ξανασυναντήσεις τον πατέρα σου;
A: Δεν μπορώ να επιστρέψω στην Ινδία
E: Και αν αυτό συμβεί στη Γαλλία, για παράδειγμα;
A: Θα ήθελα να μείνω με όλη την οικογένειά μου [...]

Μερικά από τα στοιχεία που κάνουν την παραπάνω συνέντευξη ένα καλό παράδειγμα και σε συμφωνία με τις συμβουλές που παρέχονται εδώ είναι:

- > Σύντομες και απλές ερωτήσεις, κατάλληλες για την ηλικία του παιδιού
- > Επίδειξη ενδιαφέροντος για συμμετοχή και συνεισφορά του παιδιού
- > Έλλειψη επιμονής σε λεπτομέρειες που θα μπορούσαν να ενοχλήσουν το παιδί
- > Προσοχή στα συναισθήματα και τις αντιδράσεις του παιδιού κατά τη διάρκεια της συνέντευξης
- > Συντομία της συνέντευξης (μόλις μία ώρα και 25 λεπτά, συμπεριλαμβανομένων των διαλειμάτων)

B. Επικοινωνία και υποβολή ερωτήσεων: παράδειγμα κακής πρακτικής¹⁵

- Συνεντευξιζόμενος: 18χρονο αγόρι από τη Γκάμπια, του οποίου η διαδικασία ξεκίνησε όταν ήταν παιδί. Έγινε 18 ετών λίγους μήνες πριν από τη συνέντευξη και υπέβαλε αίτημα πολιτικού ασύλου όσο ήταν παιδί, επομένως θα έπρεπε να του φέρονταν σαν παιδί, καθώς η καθυστέρηση της διαδικασίας διεθνούς προστασίας δεν εξαρτιόταν από αυτόν.
 - Συνεντευξιαστής: Υπάλληλος της Διοικητικής Αρχής αρμόδιος για την έκδοση απόφασης για την αίτηση διεθνούς προστασίας
 - Παρόντες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης: Διερμηνέας Φούλα (Pulaar), ο κηδεμόνας του και ο δικηγόρος του.
 - Η συνέντευξη έγινε σε δύο μέρες. Την πρώτη μέρα ξεκίνησε στις 10 Π.Μ. και ολοκληρώθηκε στις 6.40 Μ.Μ. Τη δεύτερη μέρα ξεκίνησε στις 10.30 Π.Μ. και ολοκληρώθηκε στη 1.50 Μ.Μ.
- Συνολικά, κράτησε πάνω κάτω 11 ώρες, λαμβάνοντας υπόψη μια ώρα και 30 λεπτά για διαλείμματα.**

"[...]

E: Τώρα θα κάνω μερικές ερωτήσεις για να καταλάβω καλύτερα πού ζούσες, για την οικογένεια, τη δουλειά σου και οτιδήποτε άλλο και για να λάβω πρώτες πληροφορίες για την προσωπική σου κατάσταση πριν αποφασίσω να φύγεις από τη χώρα σου. Πού γεννήθηκες;

A: Στο Farafenni, κοντά στα σύνορα της Σενεγάλης

E: Πάντα ζούσες εκεί;

A: Ναι

E: Ο τόπος καταγωγής σου λοιπόν είναι η Γκάμπια. Έχεις υπηκοότητα της Γκάμπια;

A: Ναι αφού γεννήθηκα εκεί και μεγάλωσα εκεί. Ίσως είχα πιστοποιητικό γέννησης, αλλά δεν το έχω δει ποτέ

E: Υπάρχουν άλλες χώρες όπου θα μπορούσες να έχεις υπηκοότητα ή έχεις μια συγκεκριμένη σχέση με κάποιες άλλες χώρες για γνωστούς ή προσωπικούς λόγους;

A: Οι γονείς μου ήταν και οι δύο από τη Γουινέα.

E: Πήγες σχολείο στην Γκάμπια;

A: Ναι, πήγα στο σχολείο για 8 χρόνια.

E: Δούλευες στην Γκάμπια;

A: Όχι, δεν δούλεψα ποτέ

E: Πες μου για την οικογένειά σου

A: Δεν θυμάμαι πολλά πράγματα για τους γονείς μου, αφού πέθαναν όταν ήμουν μικρό παιδί. Ζούσα με την αδερφή μου και με τον θείο μου (τον αδερφό της μητέρας μου). Πριν η αδερφή μου κι εγώ ζούσαμε με τη μητέρα μου, αλλά μετά πέθανε και μετακομίσαμε στο σπίτι του θείου μας. Η αδερφή μου (ήταν μεγαλύτερη από εμένα) μου είπε ότι ο πατέρας μου ήταν ο πρώτος που πέθανε και μόνο μετά από λίγο καιρό ήταν η μητέρα μου. Δεν θυμάμαι ούτε πότε μετακομίσαμε στο σπίτι του θείου μας, αλλά η αδερφή μου μου είπε ότι παντρεύτηκε όταν ήμουν 4 ή 5 ετών και ήμασταν ήδη εκεί. Η αδερφή μου αποφάσισε ότι πρέπει να μετακομίσουμε σε αυτόν μετά το θάνατο της μητέρας μου. Δεν είμαι παντρεμένος και δεν έχω παιδιά.

E: Έχεις κρατήσει επαφή με τους συγγενείς σου στην Γκάμπια;

A: Οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται στη Γουινέα. Δεν έχω πάει ποτέ εκεί και δεν τους έχω γνωρίσει ποτέ. Δεν ακούω κανέναν, εκτός από λίγους φίλους που ζουν στην Γκάμπια μέσω κινητού τηλεφώνου. Η αδερφή μου πέθανε στη Λιβύη, όπου φτάσαμε μαζί. Από τότε που έφυγα από τη χώρα μου δεν έχω ξαναμιλήσει με τον θείο μου.

E: Είστε από μια συγκεκριμένη εθνότητα, φυλή, ομάδα ή κάστα?

A: Είμαι Peul

E: Εκτός από Φούλα (Pulaar), μιλάτε άλλες γλώσσες;

A: Γουόλοφ (Wolof), καλύτερα από Φούλα (Pulaar). Καταλαβαίνω επίσης λίγο από τη Μαντίνγκα (Mandinka) και από τα αγγλικά. Μαθαίνω ιταλικά. Σας καταλαβαίνω καλά όταν μου μιλάτε.

E: Έχετε θρησκεία;

A: Είμαι μουσουλμάνος.

E: Τώρα θα σου ζητήσω να μιλήσεις ελεύθερα για τους λόγους για τους οποίους εφύγες από τη χώρα σου. Θα προσπαθήσω να μην σε διακόψω, εκτός αν αυτό θα είναι απαραίτητο για να κατανοήσω καλύτερα την ιστορία σου. Γιατί έφυγες από τη χώρα σου;

A: Μετά το θάνατο της μητέρας μου, εγώ και η αδερφή μου μετακομίσαμε στο σπίτι του θείου μου. Στην αρχή είχαμε καλές σχέσεις και τα πηγαίναμε όλοι καλά. Τα προβλήματα ξεκίνησαν όταν παντρεύτηκε γιατί η γυναίκα του έχει δύο δικά της παιδιά. Εγώ και αυτά τα παιδιά είχαμε, πάνω κάτω, την ίδια ηλικία, αλλά είχα καλύτερα αποτελέσματα στο σχολείο από αυτά. Η μητέρα τους ήταν πραγματικά απογοητευμένη γι' αυτό και θύμωσε μαζί μου. [...] Έλεγε στην αδερφή μου ότι δεν φρόντιζε αρκετά τη μητέρα μου όταν ήταν άρρωστη απλώς για να την προσβάλει. Ο θείος μου με έδερνε μόνο για να με μάθει κάτι, ενώ η γυναίκα του το έκανε συχνά και χωρίς λόγο. Υπήρχε ένα μέρος στη Σενεγάλη, κοντά στο χωριό μας, που λεγόταν [...], όπου η αδερφή μου πήγε να δουλέψει για να μαζέψει αρκετά χρήματα για να φύγει από τη χώρα. Όταν ήμουν 9 ή 10 χρονών, η γυναίκα του θείου μου με έκαψε με μια κατασρόλα γεμάτη ζεστό νερό. Εκείνη τη

¹⁵ Το αντίγραφο της συνέντευξης είναι απόσπασμα συνέντευξης που διενεργήθηκε από τη διοικητική αρχή που είναι αρμόδια για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου ενός από τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στο έργο CADRE. Έτσι, το παράδειγμα λαμβάνεται από μια πραγματική υπόθεση.

μέρα έκανε κρύο έξω και έβρασα νερό για να κάνω ένα μπάνιο. αν οι γιοι τους έκαναν το ίδιο δεν έλεγε τίποτα, αλλά εκείνη τη μέρα ήμουν εγώ και θύμωσε πολύ και έχυσε το ζεστό νερό πάνω μου. Ήμουν ακίνητος και δεν κουνήθηκα από τον φόβο και το σοκ. Εκλαψα. Δεν με άγγιξε ξανά. Γείτονες που ήρθαν και με πήγαν στο νοσοκομείο. Πέρασα μερικές μέρες εκεί. Η αδερφή μου ήταν πάντα μαζί μου, ο θεός μου ήρθε για επίσκεψη, αλλά η γυναίκα του όχι. Ο θεός μου ήξερε ότι η γυναίκα του ήταν αυτή που το έκανε, αλλά δεν της είπε τίποτα. Μου είπε να κάνω υπομονή. Όταν βγήκα από το νοσοκομείο τα χρήματα που είχε συγκεντρώσει η αδερφή μου δεν ήταν ακόμα αρκετά για να φύγουμε από τη χώρα, έτσι μείναμε στην Γκάμπια μέχρι το τέλος του 2016, όταν ήμουν 15 ετών. Δεν μίλησα με τον θεό μου για το σχέδιο μας. Η αδερφή μου πήρε την απόφαση να πάει [...]. Αφήσαμε την Γκάμπια και μετακομίσαμε στο Kaolack της Σενεγάλης. Εδώ αγοράσαμε ένα εισιτήριο για το Μπαμάκο, στο Μάλι [...]. Στη συνέχεια μετακομίσαμε στο Niamey του Νίγηρα και από εκεί στο Agadez [...]. Την ημέρα που φύγαμε από το Agadez υπήρχαν τρεις παραλαβές και το καθεμία μετέφερε 33 άτομα. Το ταξίδι στην έρημο διήρκεσε δύο εβδομάδες – ζεστές μέρες και κρύες νύχτες. Το νερό μας είχε γεύση καυσίμου γιατί το κρατούσαμε μέσα σε δεξαμενές βενζίνης. Κάθε βράδυ, οι οδηγοί έπαιρναν μαζί τους γυναίκες και επίσης έπαιρναν και την αδερφή μου. Όσο κοιμόμασταν δεν βγάζαμε τα παπούτσια αφού έκανε τόσο κρύο που αν σου έκοβαν τα δάχτυλα δεν θα ένιωθες κανένα πόνο. [...] Φτάσαμε στο Gatron της Λιβύης και μετά περάσαμε από το Beniwalid πριν φτάσουμε στη Sabrata. Εγώ και η αδερφή μου χωριστήκαμε: Με πήγαν στο στρατόπεδο Sabrata 1, την αδερφή μου στο στρατόπεδο Sabrata 2. Εγώ και η αδερφή μου φτάσαμε στη Sabrata τον Φεβρουάριο του 2017 και πέρασα μερικούς μήνες εκεί γιατί δεν ήταν απλό να επιβιβαστώ σύντομα. Το έκανα στις 2 Ιουλίου 2017 και έφτασα στο Reggio της Καλαβρίας

Η συνέντευξη διακόπηκε στις 3.20 Μ.Μ και ξεκίνησε ξανά στις 4.05 Μ.Μ.

- E: Μου περιέγραψες τους λόγους για τους οποίους έφυγες από τη χώρα σου. Τώρα θα ήθελα να μου πεις ποιο είδος προβλήματος θα αντιμετώπιζες αν επέστρεφες.
- A: Φοβάμαι μην υποστώ τις ίδιες κακοποιήσεις του παρελθόντος, γιατί τόσο ο θεός μου όσο και η γυναίκα του με χτυπούσαν. Μου έριξε ζεστό νερό και αν πάω πίσω ίσως να πάθω χειρότερες ζημιές.
- E: Υπάρχουν άλλοι λόγοι που επηρεάζουν την απόφασή σου να φύγεις;
- A: Δούλεψα σκληρά για να ενσωματωθώ εδώ, κάνοντας μαθήματα, μαθαίνοντας τη γλώσσα και δεν θέλω να τα εγκαταλείψω όλα. Γνώρισα την κηδεμόνα μου πριν από περισσότερο από ένα χρόνο και με βοήθησε τόσο πολύ. Δεν θέλω να τα αφήσω όλα για να επιστρέψω στο ίδιο χάος όπως πριν.
- E: Τώρα ας μιλήσουμε για την καταγωγή των γονιών σου, αφού είπες ότι ήταν και οι δύο από τη Γουινέα. Τι μπορείς να προσθέσεις σε αυτό;
- A: Αυτό που ξέρω είναι αυτό που μου είπε η αδερφή μου. Και αν προσθέσω κάτι ακόμα θα έλεγα ψέματα, αφού και οι δύο πέθαναν όταν ήμουν πολύ μικρός.
- E: Τι σου έχουν πει για αυτούς και την ιστορία της μετανάστευσής τους; Θέλω να πω, τι γίνεται με την άφιξή τους στην Γκάμπια, γιατί μετακόμισαν από τη Γουινέα...
- A: Δεν ξέρω γιατί μετακόμισαν από τη Γουινέα στην Γκάμπια. Απλώς ξέρω ότι δεν γεννήθηκαν στη Γκάμπια αλλά στη Γουινέα. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν πολλοί άλλοι που σαν κι εμένα που ζουν στην Γκάμπια, που προέρχονται από τη Γουινέα όπως οι γονείς μου. Υπήρχαν κάποιοι φίλοι μου που με κορόιδευαν λέγοντας ότι δεν είμαι από τη Γκάμπια ούτε από τη Γουινέα.
- E: Αυτή η Επιτροπή γνωρίζει ότι η υπηκοότητα της Γκάμπια μπορεί να αποκτηθεί εάν έχεις τουλάχιστον έναν γονέα από τη Γκάμπια. Πρέπει να γνωρίζουμε με ποια βάση δηλώνεις ότι είσαι πολίτης της Γκάμπια. Σου είπαν ποτέ ότι οι γονείς σου πήραν την υπηκοότητα της Γκάμπια (για πολιτογράφηση ή με άλλο τρόπο);
- A: Είναι αλήθεια ότι οι γονείς μου ήταν από τη Γουινέα και ότι γεννήθηκα και μεγάλωσα στην Γκάμπια. Ίσως αυτό που μου λέτε να είναι αλήθεια και δεν είμαι πολίτης της Γκάμπια, αλλά δεν ξέρω αν είχα ποτέ πιστοποιητικό γέννησης στη Γκάμπια. Δεν το έχω δει ποτέ. Ίσως δεν το είχα ποτέ.
- E: Γνωρίζεις αν οι γονείς σου είχαν διαβατήριο ή άλλα έγγραφα της Γκάμπια;
- A: Δεν γνωρίζω. Ξέρω μόνο ότι ο θεός μου έκανε δουλειές μεταξύ Γκάμπια και Γουινέας.
- E: Σου είπε κάποιος ότι οι γονείς σου ήταν πολίτες της Γκάμπια;
- A: Δεν ξέρω, εκτός από το γεγονός ότι ο πατέρας μου έζησε τόσο καιρό στην Γκάμπια.
- E: Πώς το ξέρεις αυτό;
- A: Μου το είπε η αδερφή μου.
- E: Τι ακριβώς σου είπε η αδερφή σου;
- A: Μου είπε ότι ο πατέρας μου ζούσε για χρόνια στη Γκάμπια και ότι έφτασε εκεί πριν από τη μητέρα μου.
- E: Τίποτα άλλο;
- A: Έκανε τη μητέρα μου να έρθει στη Γκάμπια και μετά έμειναν εκεί.
- E: Πιστεύεις ότι μπορείς να λάβεις αντίγραφο των εγγράφων σου στην Γκάμπια για την Επιτροπή, ακόμη και αργότερα, για παράδειγμα το πιστοποιητικό γέννησής σου;
- A: Όχι, γιατί δεν ξέρω από ποιον να το ζητήσω. Στην Γκάμπια έχω μόνο μερικούς φίλους και τον θεό μου που δεν ήξερε καν για την απόφασή μου να φύγω από τη χώρα. Από τότε δεν έχω ξανακούσει νέα του. Αν οι φίλοι μου μπορούσαν να τα πάρουν, ίσως θα μπορούσα να σας τα

- δώσω, διαφορετικά δεν ξέρω πραγματικά πώς θα μπορούσα να το καταφέρω.
- E: Πιστεύεις ότι μπορείς να πάρεις τα έγγραφα των γονιών σου, έστω και όχι αμέσως;
- A: Πώς θα μπορούσα να τα πάρω; Αν είχα επαφή με κάποιους συγγενείς στην Γκάμπια ίσως μπορούσα.
- E: Έχεις συγγενείς στη Γουινέα;
- A: Δεν έχω πάει ποτέ εκεί και δεν τους έχω γνωρίσει ποτέ. Πώς θα μπορούσαν να μου στείλουν τα έγγραφα των γονιών μου;
- E: Τώρα θα ήθελα να εστιάσω στις γνώριμες σχέσεις σου. Ας ξεκινήσουμε από την αδερφή σου. Πες μου τι θυμάσαι για αυτήν
- A: Ήταν 4 ή 5 χρόνια μεγαλύτερη από μένα. Ήταν επίσης κοριτσάκι όταν πέθανε η μητέρα μου. Ήταν αυτή που μάζευε χρήματα για να φύγουμε από τη Γκάμπια και πέθανε στη Σαμπράτα, αλλά πριν φτάσουμε ήταν πολύ κουρασμένη γιατί στην έρημο οι οδηγοί σταμάτησαν, μας έκαναν να κατεβούμε από τα φορτηγάκια και πήραν μαζί τους μόνο τις γυναίκες.
- E: Καταλαβαίνω. Θα ήθελα όμως να μου περιγράψεις πώς ήταν όταν ζούσατε μαζί στο σπίτι...
- A: Πήγαινε κι εκείνη στο σχολείο. Δεν μαλώσαμε ποτέ. Ήταν αυτή που με φρόντιζε
- E: Πόσα χρόνια μένατε μαζί στο ίδιο σπίτι;
- A: Από τότε που ήμουν μικρό παιδί μέχρι την άφιξη στη Σαμπράτα (Sabrata).
- E: Πόσα χρόνια πάνω κάτω;
- A: Γύρω στα 16. Ζούσαμε μαζί πριν από το θάνατο της μητέρας μου και χωρίσαμε στη Σαμπράτα (Sabrata).
- E: Μπορείς να μου πεις κάτι παραπάνω αφού περάσατε 16 χρόνια μαζί; Αν δεν σε πειράζει, περιγράψε μου τη σωματικά ή δώσε μου οποιαδήποτε άλλη πληροφορία
- A: Την έλεγαν Kadiatou, ήταν 4 ή 5 χρόνια μεγαλύτερη από εμένα. Δεν μπορώ να πω πώς ήταν η σχέση μας πριν από το θάνατο της μητέρας μου επειδή ήμουν πολύ μικρός. Αλλά μετά το θάνατο της μητέρας μου με φρόντισε σαν να ήταν η μητέρα μου. Και λόγω των προβλημάτων που είχαμε στο σπίτι του θείου μου, βρήκε δουλειά. Πήγε για λίγο σχολείο, αλλά μετά διέκοψε τις σπουδές της για να φροντίσει τη μητέρα μας όταν αρρώστησε. Αποφάσισε να μαζέψει χρήματα για να δραπετεύσουμε μαζί μετά το επεισόδιο με το ζεστό νερό και τα καταφέραμε στα τέλη του 2016.
- E: Θέλεις να μου πεις κάτι άλλο για την αδερφή σου, αφού «με φρόντιζε σαν να ήταν μητέρα μου»;
- A: Ήταν αυτή που με εκπαίδευσε
- E: Ποια ήταν η ασθένεια της μητέρας σου; Θα ήθελες να μου πεις τι γνωρίζεις ή τι σου έχουν πει για αυτό;
- A: Δεν ξέρω πώς ήταν το όνομα της ασθένειας, αλλά μόνο ότι αυτή η ασθένεια την πήρε μακριά [...]
- E: Ας μιλήσουμε για τον θείο σου. Πες μου ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος και τι είδους σχέση είχατε μαζί του
- A: Μέχρι να παντρευτεί δεν υπήρχαν προβλήματα. Όταν παντρεύτηκε η γυναίκα του έφερε δύο συνομήλικους γιους. Άκουσα επίσης ότι αργότερα έκαναν ένα παιδί μαζί. Είχε δουλειές μεταξύ Γκάμπια και Γουινέας και μερικές φορές περνούσε περιόδους στη Γουινέα για λόγους δουλειάς πριν επιστρέψει στη Γκάμπια. Δεν μπορώ να πω τίποτε άλλο για αυτόν αφού δεν τον ξέρω καλά.
- E: Θα μου τον περιέγραφε σωματικά;
- A: Το όνομά του ήταν Thierno, είναι ψηλός και το δέρμα του είναι πιο ανοιχτόχρωμο από το δικό μου. Πριν παντρευτεί τα πηγαίναμε καλά και με τιμώρησε μόνο και μόνο για να με μορφώσει. Σοβαρά προβλήματα ξεκίνησαν αφού παντρεύτηκε γιατί φοβόταν τη γυναίκα του
- E: Θα μου πεις περισσότερα για την προσωπικότητά του;
- A: Προσωπικά, δεν είχε προβλήματα μαζί μου. Όταν μου προκάλεσε δυσκολίες έφταιγε η γυναίκα του. Ούτως ή άλλως ήταν ανοιχτόμυαλος άνθρωπος. Η γυναίκα του ήθελε να μείνει μόνο μαζί του και τους γιους της και κανέναν άλλον.
- E: Πόσο καιρό έζησες με τον θείο σου, στο σπίτι του;
- A: Μετά το θάνατο της μητέρας μου και μέχρι να φύγουμε το 2016
- E: Πόσα χρόνια πάνω κάτω;
- A: Λίγο περισσότερο από 10, αλλά δεν θυμάμαι ακριβώς πότε μετακομίσαμε σε αυτόν.
- E: Μπορείς να μου πεις κάτι παραπάνω αφού περάσατε 10 χρόνια μαζί, για παράδειγμα άλλες σωματικές λεπτομέρειες;
- A: Είναι αλήθεια ότι ήταν πολύ καιρό μαζί, αλλά αυτός ήταν συχνά έξω για λόγους δουλειάς και εγώ ήμουν τόσο νέος. Δεν τον ξέρω τόσο καλά όσο την αδερφή μου. [...]
- E: Ας μιλήσουμε για τη γυναίκα του θείου σου. Πες μου όλα όσα θυμάσαι για αυτήν
- A: Παντρεύτηκαν όταν ήμουν 4 ή 5 χρονών και είχε ήδη τα παιδιά της. Το μόνο που έκανε ήταν να με χτυπάει και να με τιμωρεί
- E: Τι είδους σχέση είχατε με αυτή τη γυναίκα;
- A: Ήταν στενοχωρημένη γιατί ήμουν πιο έξυπνη από τους γιους της στο σχολείο. Συνέχισε να με τιμωρεί μέχρι το επεισόδιο με το ζεστό νερό. Από εκείνη τη στιγμή φανταζόμουν ότι θα μπορούσα να είχα υποστεί χειρότερες ζημιές αν συνέχιζα να μένω εκεί
- E: Περιγράψε μου προσεκτικά πώς συμπεριφέρθηκε αυτή η γυναίκα μαζί σου
- A: Με προσέβαλε λέγοντας ότι ήμουν ηλίθιος. Με χτυπούσε. Ήμουν μικρό παιδί και μου άρεσε να παίζω ποδόσφαιρο, αλλά κάθε φορά που ήθελα να παίξω με τους φίλους μου με ανάγκαζε

να κάνω δουλειές του σπιτιού. Με τον ίδιο τρόπο, ενώ έκανα τα μαθήματά μου, με διέκοπτε ζητώντας να κάνω κάτι άλλο.
[...]
Ε: Θα μου την περιέγραφες σωματικά, αλλά όχι μόνο;
Α: Είχε κακή συμπεριφορά και με ενοχλούσε πολύ. Δεν μπορώ να πω τίποτα περισσότερο από το ότι ήταν αυτή που μου προκάλεσε τέτοιο πόνο.
Ε: Πόσο καιρό έζησες με αυτή τη γυναίκα;
Α: Από 4/5 χρονών μέχρι που έφυγα, το 2016.
Ε: Μετά από τόσα χρόνια μαζί, μπορείς να μου πεις μόνο αυτά τα λίγα;
Α: Ήταν τόσο δυνατή και δεν θέλω να πω τίποτα περισσότερο για ένα άτομο που μου προκάλεσε τόσο πόνο [...]"

Σε αυτή τη συνέντευξη υπάρχουν πολλές προβληματικές πτυχές, προειδοποιώντας για την απουσία επικοινωνίας φιλικής προς το παιδί:

- > υπερβολική διάρκεια: περισσότερες από 11 ώρες συνολικά και σχεδόν οκτώ μόλις την πρώτη μέρα, με μόνο ένα διάλειμμα
- > **η επιμονή του συνεντευξιαστή να κάνει τις ίδιες ερωτήσεις ξανά και ξανά** (για την ιθαγένεια για παράδειγμα), ακόμα κι αν το αγόρι ισχυρίζεται ότι δεν ξέρει την απάντηση
- > εστίαση του συνεντευξιαστή σε ορισμένα ειδικά θέματα, **χωρίς να εξηγεί στο άτομο τον λόγο της συνάφειάς τους**
- > επιμονή σε λεπτομέρειες που αναστατώνουν το αγόρι
- > απουσία ενσυναίσθησης που εκδηλώνεται στο αγόρι για τα πιο οδυνηρά σημεία της ιστορίας του (κακομεταχείριση, θάνατος της αδερφής, κ.λπ.)
- > **καμία προσοχή στα συναισθήματα και τις αντιδράσεις του παιδιού κατά τη διάρκεια της συνέντευξης**
- > ερωτήσεις συχνά πολύ μεγάλες και περίπλοκες
- > καμία εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή και συνεισφορά του αγοριού
- > καμία σκέψη για το γεγονός ότι πολλά γεγονότα συνέβησαν όταν το αγόρι ήταν απλά μικρό παιδί
- > καμία σκέψη σχετικά με τον αντίκτυπο του τραύματος και της κακοποίησης στη μνήμη του αγοριού και στην ικανότητά του να επεξηγεί λεπτομερώς την ιστορία του
- > χρήση υπερβολικά φορμαλιστικής και γραφειοκρατικής γλώσσας, η οποία γίνεται αντιληπτή από το παιδί ως επιθετική και εξευτελιστική

3.7. Παράγοντες για περιβάλλον φιλικό προς το παιδί

Είναι σημαντικό η επικοινωνία να λαμβάνει χώρα σε ένα περιβάλλον όπου ένα παιδί μπορεί να αισθάνεται άνετα και ασφαλές.¹⁶

Η παρουσία κηδεμόνα (για ασυνόδευτα παιδιά) και συγγενών πρέπει να παρέχεται όταν το ζητήσει το παιδί. Εάν το παιδί είναι μόνο του, **πριν από την έναρξη της συνέντευξης θα πρέπει να ενημερωθεί για το δικαίωμά του να συνοδεύεται από τον κηδεμόνα/γονέα/συγγενή** και η απόφασή του θα πρέπει να γίνεται σεβαστή.

Πριν πραγματοποιηθεί η επικοινωνία, θα πρέπει να παρέχονται στο παιδί βασικές **πληροφορίες που εξηγούν τη διαδικασία**. Αυτό μπορεί να λάβει τη μορφή γραπτού υλικού, για παράδειγμα με τη μορφή φυλλαδίου. Ωστόσο, πρέπει να δοθεί προσοχή στις περιστάσεις της υπόθεσης: **εάν το άτομο είναι αναλφάβητο, δεν θα αρκεί ένα γραπτό φυλλάδιο** και θα πρέπει να μεταφραστεί προφορικά στο παιδί ή σε μορφή που μπορεί να κατανοήσει. Οι πληροφορίες μπορεί επίσης να συνοδεύονται από γραφικές παραστάσεις και εικόνες.

Όσον αφορά **τα παιδιά με αναπηρίες**, το δικαίωμα παροχής «διαδικαστικών και κατάλληλων για την ηλικία καταλυμάτων προβλέπεται επίσης ρητά από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία στο άρθρο 13 αυτής ως δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Θα πρέπει να παρέχεται στέγασση για παιδιά με αναπηρίες, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει φυσική πρόσβαση σε κτίρια, υποστήριξη για παιδιά με ψυχοκοινωνικές αναπηρίες, βοήθεια στην επικοινωνία και την ανάγνωση εγγράφων ή άλλες διαδικαστικές προσαρμογές.¹⁷

Πριν ξεκινήσει η διαδικασία/συνέντευξη **θα πρέπει να δοθεί στο παιδί η ευκαιρία να κάνει ερωτήσεις**.

¹⁶ Για το οποίο, βλέπε επίσης: Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, Γραφείο Επικεφαλής Δικαστή Μετανάστευσης, 2004. «Μνημόνιο Ενδιάμεσων Λειτουργικών Πολιτικών και Διαδικασιών 04-07: Κατευθυντήριες γραμμές για υποθέσεις δικαστηρίου μετανάστευσης που αφορούν ασυνόδευτα αλλοδαπά παιδιά», στο Τα παιδιά πελάτες είναι διαφορετικά: Βέλτιστες πρακτικές για την εκπροσώπηση ασυνόδευτων ανηλίκων. Κέντρο Συνεχιζόμενης Νομικής Εκπαίδευσης (CLE) του Αμερικανικού Δικηγορικού Συλλόγου (ABA). (Ανακτήθηκε στις 16 Ιουλίου 2012) (<http://tinyurl.com/9x4mo86>).

¹⁷ 44CRC Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC Committee), **Γενική Παρατήρηση Αρ. 24 για τα δικαιώματα των παιδιών στο σύστημα δικαιοσύνης για παιδιά**, Ηνωμένα Έθνη (UN) Έγγρ. CRC/C/GC/24 (2019), παράγρ. 40

Φυσικό περιβάλλον

- > Το δωμάτιο είναι καλά αεριζόμενο και άνετο
- > Το δωμάτιο έχει πολύχρωμα σχέδια και αφίσες
- > Τα καθίσματα έχουν το κατάλληλο μέγεθος
- > Το παιδί επιτρέπεται να κάθεται με το άτομο που επιθυμεί
- > Το περιβάλλον είναι ασφαλές
- > Το δωμάτιο είναι ιδιωτικό
- > Υπάρχουν όσο το δυνατόν λιγότεροι άνθρωποι γύρω κατά τη διάρκεια της συνομιλίας
- > Παρέχονται φαγητό και αναψυκτικά

Υποστήριξη και συμμετοχή

- > Ρωτήστε το παιδί εάν προτιμά οι γονείς του να είναι μαζί του κατά τη διάρκεια της συνομιλίας (αν είναι συνοδευόμενο παιδί).
- > Ρωτήστε το παιδί εάν προτιμά ο κηδεμόνας του να είναι μαζί του κατά τη διάρκεια της συνομιλίας (αν είναι ασυνόδευτο παιδί).
- > Προσέξτε ότι το παιδί έχει έναν υποστηρικτικό ενήλικα που το βοηθά, εάν το ζητήσει και συμφωνεί ότι το άτομο είναι παρόν.
- > Οι ενήλικες είναι ντυμένοι με ανεπίσημα ρούχα

Οργάνωση

- > Το παιδί ενημερώνεται για τη συνάντηση και την τοποθεσία.
- > Στο παιδί παρέχεται μεταφορά για τη συνάντηση.
- > Η συνάντηση πραγματοποιείται σε κατάλληλες ώρες, κατά προτίμηση χωρίς να χάνονται τα σχολικά μαθήματα.
- > Η συνάντηση πραγματοποιείται με μεγάλα διαλείμματα.
- > Η αναμονή ελαχιστοποιείται.
- > Η επαφή του παιδιού με εχθρικούς άλλους περιορίζεται αυστηρά ή αποτρέπεται¹⁸

3.8. Σεβασμός στην εμπιστευτικότητα

Κατά τη διάρκεια όλης της επικοινωνίας, το παιδί πρέπει να κατανοήσει ποια θα είναι η χρήση των πληροφοριών που παρέχει στις αρχές. Κατά γενικό κανόνα, οι πληροφορίες που αποκτώνται πρέπει να τηρούνται εμπιστευτικές. Ο κανόνας της εμπιστευτικότητας είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της ανάπτυξης μιας σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί.

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τα παιδιά, Έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ (UN) ΕΓΓΡ Α/ΗΡC/25/35, 16 Δεκεμβρίου 2013. [...]

49. Η ακρόαση ενός παιδιού είναι μια δύσκολη διαδικασία και μπορεί να είναι ακόμη και τραυματική, ιδίως για παιδιά θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων. Ως εκ τούτου, το άρθρο 12 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού απαιτεί από τα κράτη να διασφαλίζουν ένα ασφαλές, ευαίσθητο προς τα παιδιά περιβάλλον στο οποίο το παιδί νιώθει σεβασμό, καθώς και συνθήκες που λαμβάνουν υπόψη την ατομική κατάσταση του παιδιού. **Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας η ιδιωτικότητα και το απόρρητο των παιδιών πρέπει να προστατεύεται και να διασφαλίζεται η ασφάλειά τους.**

- > οι πληροφορίες που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων δεν θα κοινοποιηθούν σε άλλα άτομα εκτός της διαδικασίας. Το να ζητήσετε από όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην επικοινωνία να δεσμευτούν προς το παιδί να διατηρήσουν εμπιστευτικές τις πληροφορίες που αποκτήθηκαν μπορεί να είναι μια καλή πρακτική που θα επιτρέψει στο παιδί να αισθάνεται άνετα και πιο σίγουρο.
- > το περιβάλλον θα πρέπει να διασφαλίζει το απαραίτητο απόρρητο, ιδιαίτερα όταν η επικοινωνία πραγματοποιείται σε ιδρυματικά περιβάλλοντα.
- > Οι αποφάσεις και οι εντολές που αφορούν το παιδί θα πρέπει να κοινοποιούνται απευθείας σε αυτό και επιπλέον στον κηδεμόνα του παιδιού (για τα ασυνόδευτα παιδιά) και στους γονείς/συγγενείς. Η επικοινωνία δεν θα πρέπει να γίνεται αρχικά στο προσωπικό των χώρων υποδοχής/ κράτησης.

¹⁸ Angela O'Connell, Child Law Clinic, School of Law, University College Cork, Ireland, Training FAIR project Bulgaria 21-22 Ιανουαρίου 2017. Emma Hurley, Υποψήφια PhD, School of Applied Psychology, University College Cork, Ιρλανδία (Αναπτυξιακή ψυχολογία – υλικά ανάπτυξης εφήβου).

3.9. Ειδικές συμβουλές για δικηγόρους και δικαστές σχετικά με την ενημέρωση και την επικοινωνία με παιδί μετανάστη που εμπλέκεται σε δικαστική και διοικητική διαδικασία (αρχικά βήματα)

- >> Προετοιμάστε τα παιδιά παρέχοντάς τους προσβάσιμες πληροφορίες σχετικά με:
 - ο Το ρόλο τους στην ακρόαση, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων τους σε κάθε στάδιο, της υποστήριξης που μπορούν να τους δοθεί, πώς μπορούν να συμμετάσχουν και πώς θα ληφθούν υπόψη οι απόψεις τους·
 - ο Τις πρακτικές ρυθμίσεις, όπως πότε θα πραγματοποιηθεί η ακρόαση και πού, πόσο θα διαρκέσει, ποιος θα είναι εκεί, ποια προστασία θα παρέχεται στο παιδί και πότε και πώς θα ληφθούν οι αποφάσεις·
- >> Διασφαλίστε ότι το παιδί μπορεί να ακούγεται αποτελεσματικά στην ακρόαση με την εισαγωγή νομικών δικαιωμάτων που εφαρμόζονται σωστά και με τη δημιουργία φιλικών προς τα παιδιά, ασφαλών και προσβάσιμων δικαστηρίων·
- >> Αξιολογήστε την ικανότητα του παιδιού λαμβάνοντας υπόψη εάν το παιδί είναι σε θέση να σχηματίσει άποψη για τα ζητήματα που εξετάζονται και εάν ναι, τι βάρος πρέπει να δοθεί σε αυτές τις απόψεις. Θα πρέπει να υπάρχει ένα τεκμήριο υπέρ της ικανότητας του παιδιού·
- >> Παρέχετε ανατροφοδότηση στο παιδί, ώστε να γνωρίζει ακριβώς ποιες αποφάσεις έχουν ληφθεί και γιατί·
- >> Παρέχετε μηχανισμούς ώστε το παιδί να υποβάλει καταγγελία ή να αναζητήσει ένδικο βοήθημα ή επανόρθωση εάν το δικαίωμα ακρόασής του δεν έχει εφαρμοστεί σωστά.¹⁹

Προσανατολισμός δικαστικής αίθουσας

Η αίθουσα του δικαστηρίου είναι συνήθως ένα άγνωστο μέρος για τα παιδιά. Πολλοί εμπειρογνώμονες δικαστηρίων για οικογένειες και ανηλίκους συνιστούν να επιτρέπεται στα παιδιά να επισκέπτονται μια άδεια δικαστική αίθουσα πριν από την προγραμματισμένη ακρόαση. Στο βαθμό που το επιτρέπουν οι πόροι, **οι διαχειριστές του δικαστηρίου θα πρέπει να είναι δεκτικοί στα αιτήματα των νόμιμων εκπροσώπων ή των κηδεμόνων για ασυνόδευτα παιδιά μετανάστες να επισκεφθούν τα δικαστήρια μας πριν από την αρχική ακρόαση**. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι ανοιχτοί σε άλλους τρόπους εξοικείωσης των ασυνόδευτων παιδιών μεταναστών με τις δικαστικές λειτουργίες.²⁰

Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη (Εγκρίθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 17 Νοεμβρίου 2010 κατά την 1098η συνεδρίαση των Αναπληρωτών Υπουργών)

D. Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά κατά τη διάρκεια δικαστικών διαδικασιών

(...) 4. Αποφυγή αδικαιολόγητης καθυστέρησης

- 50. Σε όλες τις διαδικασίες που αφορούν παιδιά, θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή του επείγοντος για την ταχεία απάντηση και την προστασία των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού, με παράλληλο σεβασμό του κράτους δικαίου.
- 51. Σε υποθέσεις οικογενειακού δικαίου (για παράδειγμα γονική μέριμνα, επιμέλεια, απαγωγή γονέα), τα δικαστήρια θα πρέπει να επιδεικνύουν εξαιρετική επιμέλεια για την αποφυγή οποιουδήποτε κινδύνου δυσμενών συνεπειών στις οικογενειακές σχέσεις.
- 52. Όταν είναι αναγκαίο, οι δικαστικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν τη δυνατότητα λήψης προσωρινών αποφάσεων ή προκαταρκτικών αποφάσεων που θα υπόκεινται σε παρακολούθηση για ορισμένο χρονικό διάστημα, προκειμένου να επανεξεταστούν αργότερα.
- 53. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι δικαστικές αρχές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν αποφάσεις που είναι άμεσα εκτελεστές σε περιπτώσεις όπου αυτό είναι προς το συμφέρον του παιδιού
- 5. Οργάνωση των διαδικασιών, περιβάλλον φιλικό προς τα παιδιά και γλώσσα φιλική προς τα παιδιά
- 54. Σε όλες τις διαδικασίες, τα παιδιά πρέπει να αντιμετωπίζονται με σεβασμό για την ηλικία τους, τις ιδιαίτερες ανάγκες τους, την ωριμότητα και το επίπεδο κατανόησής τους και λαμβάνοντας υπόψη τυχόν δυσκολίες επικοινωνίας που μπορεί να έχουν. Οι υποθέσεις που αφορούν παιδιά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε μη εκφοβιστικά και ευαίσθητα προς παιδιά περιβάλλοντα.

¹⁹ UNICEF, Σώστε τα παιδιά (Save the Children), Το δικαίωμα ακρόασης κάθε παιδιού, Ένας οδηγός πόρων για την Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού Γενική Παρατήρηση Αρ.. 12, 2011, σελ. 62. https://www.unicef.org/french/adolescence/files/Every_Childs_Right_to_be_Heard.pdf

²⁰ Όπου παραπάνω.

55. Πριν από την έναρξη της διαδικασίας, τα παιδιά πρέπει να εξοικειωθούν με τη διάταξη του δικαστηρίου ή άλλων εγκαταστάσεων και τους ρόλους και την ταυτότητα των εμπλεκόμενων υπαλλήλων.
56. Θα πρέπει να χρησιμοποιείται γλώσσα κατάλληλη για την ηλικία και το επίπεδο κατανόησης των παιδιών.
57. Όταν τα παιδιά ακούγονται ή τους παίρνουν συνέντευξη σε δικαστικές και εξωδικαστικές διαδικασίες και κατά τη διάρκεια άλλων παρεμβάσεων, οι δικαστές και άλλοι επαγγελματίες θα πρέπει να αλληλεπιδρούν μαζί τους με σεβασμό και ευαισθησία.
58. Τα παιδιά θα πρέπει να επιτρέπεται να συνοδεύονται από τους γονείς τους ή, κατά περίπτωση, από ενήλικα της επιλογής τους, εκτός εάν έχει ληφθεί αιτιολογημένη απόφαση για το αντίθετο σε σχέση με αυτό το άτομο.
59. Μέθοδοι συνέντευξης, όπως βιντεοσκόπηση ή ηχογράφηση ή προδικαστικές ακροάσεις κεκλεισμένων των θυρών θα πρέπει να χρησιμοποιούνται και να θεωρούνται αποδεκτά αποδεικτικά στοιχεία.
60. Τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται όσο το δυνατόν περισσότερο από εικόνες ή πληροφορίες που θα μπορούσαν να είναι επιβλαβείς για την ευημερία τους. Όταν αποφασίζει για την αποκάλυψη πιθανών επιβλαβών εικόνων ή πληροφοριών στο παιδί, ο δικαστής θα πρέπει να ζητήσει συμβουλές από άλλους επαγγελματίες, όπως ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς.
61. Οι συνεδριάσεις του δικαστηρίου που περιλαμβάνουν παιδιά θα πρέπει να προσαρμόζονται στον ρυθμό και την προσοχή του παιδιού: θα πρέπει να προγραμματίζονται τακτικά διαλείμματα και οι ακροάσεις δεν πρέπει να διαρκούν πολύ. Για να διευκολυνθεί η συμμετοχή των παιδιών στην πλήρη γνωστική τους ικανότητα και να υποστηριχθεί η συναισθηματική τους σταθερότητα, η αναστάτωση και οι περισπασμοί κατά τη διάρκεια των δικαστικών συνεδριάσεων θα πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο.
62. Στο μέτρο του δυνατού και εφικτού, θα πρέπει να οργανωθούν αίθουσες συνεντεύξεων και αναμονής για τα παιδιά σε περιβάλλον φιλικό προς τα παιδιά.
63. Στο μέτρο του δυνατού, θα πρέπει να θεσπιστούν εξειδικευμένα δικαστήρια (ή δικαστικά τμήματα), διαδικασίες και ιδρύματα για παιδιά που βρίσκονται σε σύγκρουση με το νόμο. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη δημιουργία εξειδικευμένων μονάδων εντός της αστυνομίας, του δικαστικού σώματος, του δικαστικού συστήματος και της εισαγγελίας.
6. Στοιχεία / δηλώσεις παιδιών
64. Οι συνεντεύξεις και η συγκέντρωση δηλώσεων από παιδιά θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να πραγματοποιούνται από εκπαιδευμένους επαγγελματίες. Θα πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε τα παιδιά να δίνουν αποδείξεις στα πιο ευνοϊκά περιβάλλοντα και κάτω από τις πιο κατάλληλες συνθήκες, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία, την ωριμότητα και το επίπεδο κατανόησής τους και τυχόν δυσκολίες επικοινωνίας που μπορεί να έχουν.
65. Θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι οπτικοακουστικές δηλώσεις παιδιών που είναι θύματα ή μάρτυρες, με παράλληλο σεβασμό του δικαιώματος των άλλων μερών να αμφισβητούν το περιεχόμενο τέτοιων δηλώσεων.
66. Όταν είναι απαραίτητες περισσότερες από μία συνεντεύξεις, θα πρέπει κατά προτίμηση να πραγματοποιούνται από το ίδιο άτομο, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή της προσέγγισης προς το συμφέρον του παιδιού.
67. Ο αριθμός των συνεντεύξεων θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο περιορισμένος και η διάρκειά τους θα πρέπει να προσαρμόζεται στην ηλικία και το εύρος προσοχής του παιδιού.
68. Η άμεση επαφή, η αντιπαράθεση ή η αλληλεπίδραση μεταξύ ενός παιδιού-θύματος ή μάρτυρα με φερόμενους δράστες θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να αποφεύγεται εκτός εάν το ζητήσει το παιδί-θύμα.
69. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να καταθέτουν σε ποινικές υποθέσεις χωρίς την παρουσία του φερόμενου δράστη.
70. Η ύπαρξη λιγότερο αυστηρών κανόνων για την παροχή αποδείξεων, όπως η απουσία απαίτησης

για όρκο ή άλλες παρόμοιες δηλώσεις, ή άλλα διαδικαστικά μέτρα φιλικά προς τα παιδιά, δεν θα πρέπει από μόνη της να μειώνει την αξία που δίνεται στη μαρτυρία ή την κατάθεση ενός παιδιού.

71. Πρωτόκολλα συνεντεύξεων που λαμβάνουν υπόψη διαφορετικά στάδια της ανάπτυξης του παιδιού θα πρέπει να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν για να υποστηρίξουν την εγκυρότητα των αποδείξεων των παιδιών. Αυτά θα πρέπει να αποφεύγουν τις καθοδηγητικές ερωτήσεις και, ως εκ τούτου, να ενισχύουν την αξιοπιστία.
72. Όσον αφορά τα συμφέροντα και την ευημερία των παιδιών, ο δικαστής θα πρέπει να μπορεί να επιτρέπει σε ένα παιδί να μην καταθέσει.
73. Οι δηλώσεις και οι αποδείξεις ενός παιδιού δεν πρέπει ποτέ να θεωρούνται άκυρες ή αναξιόπιστες μόνο λόγω της ηλικίας του παιδιού.
74. Θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα λήψης καταθέσεων παιδιών θυμάτων και μαρτύρων σε ειδικά σχεδιασμένες εγκαταστάσεις φιλικές προς τα παιδιά και περιβάλλον φιλικό προς τα παιδιά.

Ε. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη μετά από δικαστικές διαδικασίες

75. Ο δικηγόρος, ο κηδεμόνας ή ο νόμιμος εκπρόσωπος του παιδιού θα πρέπει να κοινοποιεί και να εξηγεί τη ληφθείσα απόφαση ή κρίση στο παιδί σε γλώσσα προσαρμοσμένη στο επίπεδο κατανόησης του παιδιού και θα πρέπει να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για πιθανά μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν, όπως έφεση ή ανεξάρτητους μηχανισμούς καταγγελιών.
76. Οι εθνικές αρχές θα πρέπει να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διευκολύνουν την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων που αφορούν και επηρεάζουν παιδιά χωρίς καθυστέρηση.
77. Όταν μια απόφαση δεν έχει εκτελεστεί, τα παιδιά θα πρέπει να ενημερώνονται, πιθανώς μέσω του δικηγόρου, του κηδεμόνα τους ή του νόμιμου εκπροσώπου τους για τα διαθέσιμα ένδικα μέσα είτε μέσω εξωδικαστικών μηχανισμών είτε μέσω της πρόσβασης στη δικαιοσύνη.
78. Η εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων με τη βία θα πρέπει να αποτελεί μέτρο έσχατης ανάγκης σε οικογενειακές υποθέσεις όταν εμπλέκονται παιδιά.
79. Μετά από δικαστικές αποφάσεις σε εξαιρετικά συγκρουσιακές διαδικασίες, θα πρέπει να προσφέρεται καθοδήγηση και υποστήριξη, ιδανικά δωρεάν, στα παιδιά και τις οικογένειές τους από εξειδικευμένες υπηρεσίες.
80. Ειδική υγειονομική περίθαλψη και κατάλληλα προγράμματα ή μέτρα κοινωνικής και θεραπευτικής παρέμβασης για θύματα παραμέλησης, βίας, κακοποίησης ή άλλων εγκλημάτων θα πρέπει να παρέχονται, ιδανικά δωρεάν, και τα παιδιά και οι φροντιστές τους θα πρέπει να ενημερώνονται αμέσως και επαρκώς για τη διαθεσιμότητα τέτοιων υπηρεσιών.
81. Ο δικηγόρος, ο κηδεμόνας ή ο νόμιμος εκπρόσωπος του παιδιού θα πρέπει να έχει εντολή να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διεκδικήσει αποζημίωση κατά τη διάρκεια ή μετά από ποινική διαδικασία στην οποία το παιδί ήταν θύμα. Όπου ενδείκνυται, τα έξοδα θα μπορούσαν να καλυφθούν από το κράτος και να ανακτηθούν από τον δράστη.
82. Τα μέτρα και οι κυρώσεις για παιδιά που βρίσκονται σε σύγκρουση με το νόμο θα πρέπει πάντα να είναι εποικοδομητικές και εξατομικευμένες απαντήσεις στις διαπραχθείσες πράξεις, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας, την ηλικία του παιδιού, τη σωματική και ψυχική ευημερία και ανάπτυξη και τις περιστάσεις της υπόθεσης. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την απασχόληση, την αποκατάσταση και την επανένταξη πρέπει να διασφαλιστεί.
83. Προκειμένου να προωθηθεί η επανένταξη στην κοινωνία και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, τα ποινικά μητρώα των παιδιών δεν θα πρέπει να αποκαλύπτονται εκτός του δικαστικού συστήματος κατά την ενηλικίωση. Εξαιρέσεις για την αποκάλυψη τέτοιων πληροφοριών μπορούν να επιτρέπονται σε περιπτώσεις σοβαρών αδικημάτων, μεταξύ άλλων για λόγους δημόσιας ασφάλειας ή όταν πρόκειται για απασχόληση που σχετίζεται με παιδιά.

Commission Members

April 2022 (for an updated list, please visit www.icj.org/commission)

President:

Prof. Robert Goldman, United States

Vice-Presidents:

Prof. Carlos Ayala, Venezuela

Justice Radmila Dragicevic-Dicic, Serbia

Executive Committee:

Sir Nicolas Bratza, United Kingdom

(Chair) Dame Silvia Cartwright, New Zealand

Justice Martine Comte, France

Ms. Nahla Haidar El Addal, Lebanon

Mr. Shawan Jabarin, Palestine

Justice Sanji Monageng, Botswana

Ms. Mikiko Otani, Japan

Mr. Belisário dos Santos Júnior, Brazil

Prof. Marco Sassòli, Italy/Switzerland

Ms. Ambiga Sreenevasan, Malaysia

Other Commission Members:

Professor Kyong-Wahn Ahn, Republic of Korea

Justice Chinara Aidarbekova, Kyrgyzstan

Justice Adolfo Azcuna, Philippines

Ms Hadeel Abdel Aziz, Jordan

Mr Reed Brody, United States

Justice Azhar Cachalia, South Africa

Prof. Miguel Carbonell, Mexico

Justice Moses Chinhengo, Zimbabwe

Prof. Sarah Cleveland, United States

Justice Martine Comte, France

Mr Marzen Darwish, Syria

Mr Gamal Eid, Egypt

Mr Roberto Garretón, Chile

Ms Nahla Haidar El Addal, Lebanon

Prof. Michelo Hansungule, Zambia

Ms Gulnora Ishankanova, Uzbekistan

Ms Imrana Jalal, Fiji

Justice Kalthoum Kennou, Tunisia

Ms Jamesina Essie L. King, Sierra Leone

Prof. César Landa, Peru

Justice Ketil Lund, Norway

Justice Qinisile Mabuza, Swaziland

Justice José Antonio Martín Pallín, Spain

Prof. Juan Méndez, Argentina

Justice Charles Mkandawire, Malawi

Justice Yvonne Mokgoro, South Africa

Justice Tamara Morschakova, Russia

Justice Willly Mutunga, Kenya

Justice Egbert Myjer, Netherlands

Justice John Lawrence O'Meally, Australia

Ms Mikiko Otani, Japan

Justice Fatsah Ouguergouz, Algeria

Dr Jarna Petman, Finland

Prof. Mónica Pinto, Argentina

Prof. Victor Rodriguez Rescia, Costa Rica

Mr Alejandro Salinas Rivera, Chile

Prof. Marco Sassoli, Italy-Switzerland

Mr Michael Sfard, Israel

Justice Ajit Prakash Shah, India

Justice Kalyan Shrestha, Nepal

Ms Ambiga Sreenevasan, Malaysia

Justice Marwan Tashani, Libya

Mr Wilder Tayler, Uruguay

Justice Philippe Texier, France

Justice Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, Uganda

Justice Stefan Trechsel, Switzerland

Prof. Rodrigo Uprimny Yepes, Colombia

International
Commission
of Jurists

Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1
Switzerland

t + 41 22 979 38 00
f +41 22 979 38 01
www.icj.org